

**ÇOCUKLUK ÇAĞI TRAVMALARI VE NARSİZM TÜRLERİ
ARASINDAKİ İLİŞKİDE KİŞİLERARASI PROBLEMLERİN
ARACI ROLÜ**

SELEN BOSTANCI

**IŞIK ÜNİVERSİTESİ
OCAK, 2023**

ÇOCUKLUK ÇAĞI TRAVMALARI VE NARSİZM TÜRLERİ
ARASINDAKİ İLİŞKİDE KİŞİLERARASI PROBLEMLERİN ARACI
ROLÜ

SELEN BOSTANCI

Işık Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Klinik Psikoloji Yüksek Lisans
Programı, 2023

Bu tez, Işık Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü'ne Yüksek Lisans (MA)
derecesi için sunulmuştur.

IŞIK ÜNİVERSİTESİ
OCAK, 2023

IŞIK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
KLİNİK PSİKOLOJİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

ÇOCUKLUK ÇAĞI TRAVMALARI VE NARSİSİZM TÜRLERİ ARASINDAKİ
İLİŞKİDE KİŞİLERARASI PROBLEMLERİN ARACI ROLÜ

SELEN BOSTANCI

ONAYLAYANLAR:

Dr. Öğr. Üyesi Özge Sarıot Ertürk Aydın Adnan Menderes
(Tez Danışmanı) Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Z. Deniz Aktan Işık Üniversitesi

Doç. Dr. Berna Akçınar Işık Üniversitesi

ONAY TARİHİ: 23/01/2023

THE MEDIATING ROLE OF INTERPERSONAL PROBLEMS BETWEEN CHILDHOOD TRAUMA AND TYPES OF PATHOLOGICAL NARCISSISM

ABSTRACT

In this study, it is aimed to investigate the role of interpersonal problems in the relationship between the traumatic childhood experiences of individuals and types of narcissism. It has been observed that there are few studies examining the relationship between interpersonal relationships and types of narcissism, conducted with a sample in Turkey. It is thought that it will contribute to the literature in order to reveal the role of interpersonal problems and early experiences in the pathology of narcissism. Based on the relationship between childhood traumas and narcissistic dimensions and interpersonal problems, the main question of this research is "Do interpersonal problems have a mediating role between childhood traumas and grandiose and fragile narcissism?" has been determined. The sample of the study consists of 351 participants aged between 22-65 who were reached through easily accessible case sampling. Data was collected online via Google Forms. The online measurement tools were delivered to the participants through the announcements made to the social media and e-mail groups in accordance with the easily accessible sampling method. For study participants, having a psychiatric diagnosis and using psychiatric medication were exclusion criteria. Research data were collected online through the Sociodemographic Information Form, Childhood Trauma Scale, Interpersonal Problems Scale, and Pathological Narcissism Scale. The obtained data were analyzed using SPSS (Statistical Package for Social Sciences) v.25.0 program. The relationships between the variables were examined by Pearson correlation analysis and hierarchical multiple regression analysis. The PROCESS plug-in was used to test the mediating role of interpersonal problems in the relationship between childhood traumas and types of narcissism. Findings showed that Dominant/Controlling interpersonal problems mediated the relationship between emotional abuse and grandiose narcissism, while Dominant/Controlling played a mediating role in the relationship between emotional abuse and Vulnerable Narcissism. Considering that the inventories applied to

individuals are based on self-report and that they participate online, it is one of the limitations of the research that the participants can respond biasedly to the items in the inventory. The research findings were discussed within the framework of the relevant literature, and suggestions were presented for future studies, along with the limitations of the study.

Key words: Childhood Trauma, Emotional Neglect And Abuse, Interpersonal Problems, Narcissism.

ÇOCUKLUK ÇAĞI TRAVMALARI VE NARSİZİZM TÜRLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİDE KİŞİLERARASI PROBLEMLERİN ARACI ROLÜ

ÖZET

Bu çalışmada, kişilerin çocukluk çağı travmatik yaşantıları ile narsisizm türleri arasındaki ilişkide kişilerarası sorunların rolünün araştırılması amaçlanmaktadır. Türkiye’deki örnekleme yürütülmüş kişilerarası ilişkiler ve narsisizm türleri arasındaki ilişkinin incelendiği az sayıda çalışma olduğu görülmüştür. Kişilerarası problemlerin ve erken dönem yaşantıların, narsisizm patolojisine olan rolünün ortaya konması adına literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Çocukluk çağı travmaları ve narsisistik boyutlar kişilerarası problemler arasındaki ilişkiden yola çıkılarak, bu araştırmanın ana sorusu “Çocukluk çağı travmaları ile büyüklenmeci ve kırılğan narsisizm arasında kişilerarası problemlerin aracılık rolü var mıdır?” olarak belirlenmiştir. Çalışmanın örnekleme, kolay ulaşılabilir durum örnekleme ile ulaşılan, yaşları 22-65 arasında değişen 351 katılımcıdan oluşmaktadır. Veriler Google Forms aracılığıyla çevrimiçi ortamda toplanmıştır. Çevrimiçi ölçüm araçları katılımcılara kolay erişilebilir örnekleme metoduna uygun olarak sosyal medya ve e-posta gruplarına yapılan duyurular aracılığıyla ulaştırılmıştır. Çalışma katılımcıları için psikiyatrik tanı almak ve psikiyatrik ilaç kullanıyor olmak dışlama ölçütüdür. Araştırma verileri, Sosyodemografik Bilgi Formu, Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği, Kişilerarası Sorunlar Ölçeği ve Patolojik Narsisizm Ölçeği aracılığıyla çevrim içi ortamda toplanmıştır. Elde edilen veriler SPSS (Statistical Package for Social Sciences) v.25.0 programı kullanılarak analiz edilmiştir. Değişkenler arasındaki ilişkileri Pearson korelasyon analizi ve hiyerarşik çoklu regresyon analiziyle incelenmiştir. Kişilerarası sorunların çocukluk çağı travmaları ve narsisizm türleri arasındaki ilişkideki aracı rolünü test etmek için PROCESS eklentisi kullanılmıştır. Bulgular kişilerarası sorunlardan Dominant/Kontrolcünün duygusal istismar ve büyüklenmeci narsisizm arasındaki ilişkide, Dominant/Kontrolcü ve Sosyal Çekinikliğin ise duygusal istismar ile Kırılğan Narsisizm arasındaki ilişkide aracı rolü olduğunu göstermiştir. Kişilere uygulanan envanterler öz bildirimine dayalı ve online olarak katılım gösterdikleri düşünüldüğünde, katılımcıların envanterdeki maddelere

yanlı olarak cevap verebileceği araştırmanın sınırlılıklarından biridir. Araştırma bulguları ilgili literatür çerçevesinde tartışılmış, çalışmanın sahip olduğu sınırlılıklarla birlikte gelecek çalışmalar için öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Çocukluk Çağı Travma, Duygusal İhmal Ve İstismar, Kişilerarası Problemler, Narsisizm.

TEŞEKKÜR

İlk olarak, kısa bir süre bana eşlik etmiş ve bu araştırmanın temelini atmamda yardımcı olan Dr. Öğr. Üyesi Miray Akyunus'a teşekkür ederim. Bu yola birlikte devam ettiğim, her daim desteklediğini hissettiğim, sıkıştığım her anda beni motive eden tez danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Özge Sarıot Ertürk'e çok teşekkür ederim. Lisans ve yüksek lisans öğrenim hayatım boyunca her seferinde bana güvenen, rol model olarak gördüğüm, devam etmem için motive eden, bu noktaya gelmemde büyük payı olan Doç. Dr. İbrahim Hakkı Acar'a teşekkür ederim. Yalnız hissettiğim zamanlarda bile yanımda dimdik duran, her koşulda anlamaya destek olmaya çalışan ve bana benden fazla inanıp güvenen en büyük destekçilerim olan anne babama ne kadar teşekkür etsem az, siz olmasaydınız burada olmazdım. Bu stresli süreçte, bırakmayı düşündüğüm anlarda bile devam etme gücünü yanlarında bulduğum, birlikte öğrendiğim ve birbirimize hayat yolunda bir şeyler öğrettiğimiz Araş. Gör. Beyza Hamamcı, Kenan Koç ve canım sevgilim Dt. Gökhan Avcı'ya çok teşekkür ederim.

Selen BOSTANCI

İÇİNDEKİLER

ONAY SAYFASI.....	i
ABSTRACT.....	ii
ÖZET.....	iv
TEŞEKKÜR	vi
İÇİNDEKİLER	vii
TABLolar LİSTESİ.....	x
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xi
KISALTMALAR	xii
BÖLÜM 1.....	1
1.GİRİŞ	1
1.1 Araştırmanın Amacı	3
1.2 Araştırmanın Özgünlüğü	3
1.3 Hipotezler	3
1.4 Araştırma Soruları	4
1.5 Narsisizm.....	5
1.5.1 Psikanalitik Kuram ve Freud.....	6
1.5.2 Kendilik Psikolojisi ve Kohut	7
1.5.3 Nesne İlişkileri ve Kernberg	8
1.5.4 Narsisizm Boyutları	9
1.5.5.1 Büyüklenme ve Kırılgan Narsisizm	10
1.6 Çocukluk Çağı Travmaları	11
1.6.1 Fiziksel İstismar	13
1.6.2 Cinsel İstismar.....	13
1.6.3 Duygusal İstismar	14
1.6.4 İhmal	15
1.6.5 Kişilerarası Problemler.....	16
1.7 Çocukluk Çağı Travmaları ve Kişilerarası Problemler	19

1.8 Çocukluk Çağı Travmaları ve Narsisizm	20
1.9 Kişilerarası Problemler ve Narsisizm.....	22
BÖLÜM 2.....	23
2. YÖNTEM.....	23
2.1 Örneklem	23
2.2 Sosyodemografik Özellikler.....	24
2.3 Veri Toplama Araçları.....	25
2.3.1 Sosyodemografik Bilgi Formu.....	26
2.3.2 Patolojik Narsisizm Ölçeği (PNÖ).....	26
2.3.3 Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği (ÇÇTÖ).....	27
2.3.4 Kişilerarası Problemler Envanteri (IIP-C-32)	28
2.3.5 İşlem	29
2.3.6 Veri Analizi	29
BÖLÜM 3.....	31
3. BULGULAR.....	31
3.1 Ön Analizler	31
3.2 Değişkenler için Betimsel İstatistiksel	32
3.5 Regresyon Analizi Sonuçları.....	35
3.5.1 Çocukluk Çağı Travmaları, Kişilerarası Problemler ve Büyüklenmeci Narsisizm için Çoklu Regresyon Analizi	36
3.5.2 Çocukluk Çağı Travmaları, Kişilerarası Problemler ve Kırılgan Narsisizm için Çoklu Regresyon Analizi	37
3.6 Aracılık Analizleri.....	38
BÖLÜM 4.....	44
4. TARTIŞMA VE SONUÇ	44
4.1 Değişkenler Arasındaki İlişkilerin Tartışılması	44
4.2 Çocukluk Çağı Travmaları ve Narsisizm Türleri Arasındaki İlişkide Kişilerarası Problemlerin Aracı Rolünün Tartışılması	48
BÖLÜM 5.....	51
5. SINIRLILIKLAR VE ÖNERİLER.....	51
KAYNAKLAR	53
EKLER.....	65
EK A ONAM FORMU	65
EK B SOSYODEMOGRAFİK FORM.....	66
EK C ÇOCUKLUK ÇAĞI TRAVMALARI ÖLÇEĞİ ÖRNEK MADDELERİ	67
EK D PATOLOJİK NARSİSİZM ENVANTERİ ÖRNEK MADDELERİ	68

EK E KİŞİLERARASI PROBLEMLER ÖRNEK MADDELERİ.....	69
ÖZGEÇMİŞ.....	70

TABLULAR LİSTESİ

Tablo 2.1 Sosyodemografik Özelliklerin Dağılımı	25
Tablo 3.1 Ölçeklerin Toplam ve Alt Boyut Puanları Çarpıklık-Basıklık Değerleri ..	32
Tablo 3.2 Ölçek Puanlarına Ait Betimsel İstatistikler	33
Tablo 3.3 Pearson Korelasyon Analizi Sonuçları	34
Tablo 3.4 Çocukluk Çağı Travmaları, Kişilerarası Problemler ve Büyüklenmeci Narsisizm için Çoklu Regresyon Analizi Sonuçları	37
Tablo 3.5 Çocukluk Çağı Travmaları, Kişilerarası Problemler ve Kırılgan Narsisizm için Çoklu Regresyon Analizi Sonuçları	38
Tablo 3.6 Duygusal İstismar ve Büyüklenmeci Narsisizm Arasındaki İlişkide Kişilerarası Problemlerin Aracı Rolü	39
Tablo 3.7 Duygusal İhmal ve Büyüklenmeci Narsisizm Arasındaki İlişkide Kişilerarası Problemlerin Aracı Rolü	40
Tablo 3.8 Duygusal İstismar ve Kırılgan Narsisizm Arasındaki İlişkide Kişilerarası Problemlerin Aracı Rolü.....	41
Tablo 3.9 Duygusal İhmal ve Kırılgan Narsisizm Arasındaki İlişkide Kişilerarası Problemlerin Aracı Rolü.....	42

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1.1 Kişilerarası Döngüsel Modelin Boyut ve Kategorileri	17
Şekil 2.1 Araştırma Modeli	23
Şekil 3.1 Aracılık Etkisi	39

KISALTMALAR

PNÖ: Patolojik Narsisizm Ölçeği

ÇÇTÖ: Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği

IIP-C-32: Kişilerarası Problemler Envanteri

BÖLÜM 1

1.GİRİŞ

Psikodinamik yaklaşım ve psikanaliz literatüründe narsisizmin etiyolojisi ve farklı temsilleri hakkında birçok teori öne sürülmüştür. Narsisizm, benlik saygısını sürdürmek ve kendiyile meşgul olmak için dış dünyaya bağımlılıkla karakterizedir (McWilliams, 2011). Narsisizm literatürüne katkıda bulunan iki önemli teorisyen Kohut ve Kernberg'dir. Kohut (1977) narsisizmin temelini, kendiliğin gelişiminde ortaya çıkan aksaklıklar olarak ele alır. Kernberg ise narsisizmin, bebeğin gelişiminde birincil bakım veren (anne) ile olan ilişkide annenin soğuk ve mesafeli olması nedeni ile geliştiğini savunur (Kernberg, 1975/2020; Schmidt, 2019). Narsisizmi inceleyen kuramların ortak paydası; narsisizmin erken çocukluk döneminde çocuğun ebeveyni ile olan ilişkisindeki yetersizliğin ya da bozukluğun bir ürünü olabileceğidir (Kohut, 1977; McWilliams, 2011). Genel bakış açısı ise; sınırları belli olmayan, ihmal eden ve çocuğa gösterilen sevginin koşullu olduğu ebeveynlik biçimlerine maruz kalan bireylerde narsisizmin ortaya çıktığıdır (Talmon ve Ginzburg, 2019). Sistematik bir derleme çalışmasında, olumlu ebeveynliğin, sağlıklı narsisistik eğilimlerin gelişimi ile daha fazla ilişkili olduğunu belirtmektedir (Claudio, 2016).

Erken dönem de gerçekleştirilen istismar ve ihmal çocuğun bu dönemdeki kişilik ve psikososyal gelişimini olumsuz yönde etkilediği bilinmektedir (Çelik ve Hocaoğlu, 2018). Çocukluk çağında istismar ve ihmale uğramanın kişide patolojik narsisizm gelişmesinde de rol oynadığı ileri sürülmektedir (Talmon ve Ginzburg, 2019). Narsisistik kişiler, bakım vereni tarafından sömürülmüş, ihmal edilmiş ve değersiz hissettirilmiş olarak bilinmektedir. Bu kişilerin, değersizlik duyguları ile dış dünyayla aralarında kurdukları büyüklenmeci, mesafeli bir savunma sayesinde baş edebildikleri belirtilmektedir (Ozan, Aydın, Fidan, Kırkpınar ve Oral, 2008). Temel olarak kişi

çocukluk çağında yaşadığı ihmal veya istismardan dolayı deneyimlediği değersizlik duygularını narsisistik bir yapı geliştirerek örtmeye çalışmaktadır (Kohut, 1977; Ozan ve vd., 2008). Narsisistik psikopatolojinin narsisistik büyüklenmecilik (grandiose) ve narsisistik kırılabilirlik (vulnerable) şeklindeki iki ana temayla açıklanması literatürde yaygın şekilde kabul görmüştür (Cain, Pincus ve Ansell, 2008; Pincus, Cain ve Wright, 2014). Büyüklenmeci narsisizmin duygusal ihmal ve hanede psikopatolojiye sahip bir üyeye yaşamakla; kırılabilir narsisizmin ise duygusal istismar, duygusal ihmal, fiziksel ihmal ve hanede psikopatolojiye sahip bir üyeye yaşamakla ilişkili olduğu bulunmuştur (Nguyen ve Shaw, 2020). Narsistik bireylerin çocukluk dönemindeki maruz kaldığı olumsuz deneyimlere bağlı olarak diğer insanlara karşı çarpıtılmış inanç ve düşüncelere sahip olduğu savunulmaktadır (Rhodewalt ve Morf, 1998).

Duygusal ve fiziksel ihmal ile istismar sonucu kırılabilir benlik özelliklerine sahip narsisistik kişilerin; yakın ilişkiler kurmakta zorlanma, güvensiz bağlanma stili geliştirme ve kendini açmakta güçlük yaşama gibi kişilerarası problemlere sahip olabileceği belirtilmiştir (Eldoğan, 2016). Huxley ve Bizumic (2017) çalışmasında anne-baba davranışları ayrı ayrı incelendiğinde, annenin çocuğu yok sayma davranışlarının büyüklenmeci narsisizmle; babanın çocuğu yok sayma davranışlarının kırılabilir narsisizmin gelişmesi ile ilişkili olduğu belirtilmiştir. Ayrıca, duygusal ihmale uğramış kişiler psikopatoloji alanında incelendiği bir çalışmada, diğerleri ile sağlıklı, samimi ve güvene dayalı ilişkiler kurmakta zorlandıkları ve olumsuz duygularla baş etme için işlevsel olmayan çözüm ve başa çıkma yöntemlerine başvurdukları bulunmuştur (Bağrıaçık, 2019; Frances, 2017). Czarna, Dufner ve Clifton (2014) tarafından yapılan bir araştırmada narsisizmin alt boyutları ile ilgili olarak; açıkça sevilmeyen kişilerin büyüklenmeci narsisizm özellikleri gösterdikleri; akranları tarafından tercih edilmeyen kişilerin ise kırılabilir narsisizm özellikleri gösterdikleri belirtilmiştir. Ancak ilgili çalışmalar incelendiğinde, çocukluk çağı travmaları ve narsisizmin boyutları arasındaki ilişkinin kişilerarası problemlerle birlikte ele alınarak incelendiği herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Çocukluk çağı travmaları ve narsisistik boyutlar kişilerarası problemler arasındaki ilişkiden yola çıkılarak, bu araştırmanın ana sorusu “Çocukluk çağı travmaları ile büyüklenmeci ve kırılabilir narsisizm arasında kişilerarası problemlerin aracılık rolü var mıdır?” olarak belirlenmiştir. Yapılan bu çalışmanın literatürdeki çocukluk çağı travmaları narsisizm arasındaki ilişkide yer alan boşlukları dolduracağı ve sonraki çalışmalara yardımcı olacağı düşünülmektedir.

1.1 Araştırmanın Amacı

Mevcut çalışmanın amacı, kolay ulaşılabilir durum örnekleme yolu (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Karadeniz, Akgün ve Demirel, 2012) ile seçilmiş 22-65 yaşları arasındaki bireylerde, çocukluk çağı travmatik deneyimleri ve narsisizm boyutları arasındaki ilişkide kişilerarası problemlerin rolünün incelenmesidir. Kişilerarası problemlerin ve erken dönem yaşantıların, narsisizm patolojisine olan rolünün ortaya konması adına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Hayatında daha önce psikiyatrik tanı almamış ve şu anda psikiyatrik ilaç kullanımı olmayan kişilerde; çocukluk çağı travmaları ve narsisizm türleri arasındaki ilişki de kişilerarası problemlerin aracı rolü test edilerek, bu ilişkinin açıklanmasına çalışılacaktır.

1.2 Araştırmanın Özgünlüğü

Genel popülasyondan kolay ulaşılabilir durum örnekleme yoluyla ulaşılmış 22-65 yaş aralığındaki bireylerden oluşan bir örneklem üzerinde araştırma yapılmasının sonuçların genellenebilirliğinin artması açısından olumlu olduğu düşünülmektedir. Türkiye'deki örnekleme yürütülmüş kişilerarası ilişkiler ve kırılğan narsisizm arasındaki ilişkinin incelendiği az sayıda çalışma olduğu görülmüştür (Elibol ve Tok, 2019). Bu eksiklikten ve çocukluk çağı yaşantıları ile narsisistik özellikler arasında tanımlanmış ilişkiden (Talmon ve Ginzburg, 2019; Kernberg, 1975/2020; Schmidt, 2019) yola çıkarak bu çalışmada, çocukluk çağı travmaları ile büyüklenmeci ve kırılğan narsisizm arasındaki ilişkideki rolünde kişilerarası döngüsel aracılığı incelenecektir. Kişilerarası davranışlarda gözlenebilen kültürlerarası farklardan dolayı mevcut çalışmanın kişilerarası problemlere odaklanarak kültürümüzde yürütülmesinin önemli olacağı düşünülmektedir. Bu çalışma, öne sürülen aracı model ile çocukluk çağı travmaları ve narsisizm ilişkisini kişilerarası problemler çerçevesinde açıklayan Türkiye örneklemiyle yürütülecek ilk çalışma olmasıyla özgünlük taşımaktadır.

1.3 Hipotezler

H1: Duygusal istismar ile hem büyüklenmeci hem de kırılğan narsisizm arasında anlamlı bir ilişki vardır. Duygusal istismar ile hem büyüklenmeci hem de kırılğan narsisizm arasında pozitif yönde bir ilişki vardır.

H2: Duygusal ihmal ile büyüklenmeci ve kırılğan narsisizm arasında anlamlı bir ilişki vardır. Duygusal ihmal ile büyüklenmeci ve kırılğan narsisizm arasında pozitif yönde bir ilişki vardır.

H3: Baskın-kontrolcü, soğuk-mesafeli, kinci-benmerkezci kişilerarası problem boyutları ile büyüklenmeci narsisizm arasında pozitif yönde bir ilişki vardır.

H4: Aşırı uyumluluk, sosyal çekinik, aşırı fedakâr kişilerarası problem boyutları ile kırılğan narsisizm arasında pozitif yönde bir ilişki vardır.

H5: Duygusal istismar, büyüklenmeci ve kırılğan narsisizmi pozitif yönde yordamaktadır.

H6: Duygusal ihmal, büyüklenmeci ve kırılğan narsisizmi pozitif yönde yordamaktadır.

H7: Dominant /Kontrolcü, Kinci /Benmerkezci, Soğuk- mesafeli kişilerarası problem boyutları büyüklenmeci narsisizmi pozitif yönde yordamaktadır.

H8: Sosyal Çekiniklik, Aşırı Uyumluluk, Kendine güvenmeme/ Girişken olmama, Kendini Feda Etme, İntusif-Muhtaçlık boyutları kırılğan narsisizmi pozitif yönde yordamaktadır.

H9: Dominant /Kontrolcü, Kinci /Benmerkezci, Soğuk- mesafeli kişilerarası problem boyutlarının, duygusal istismar ve büyüklenmeci narsisizm arasındaki ilişkide aracı rolü vardır.

H10: Kinci /Benmerkezci, Dominant /Kontrolcü, Soğuk- mesafeli kişilerarası problem boyutlarının, duygusal ihmal ve büyüklenmeci narsisizm arasındaki ilişkide aracı rolü vardır.

H11: Kendine güvenmeme/ Girişken olmama, Sosyal Çekiniklik, Aşırı Uyumluluk, Kendini Feda Etme, İntusif-Muhtaçlık kişilerarası problem boyutlarının, duygusal istismar ve kırılğan narsisizm arasındaki ilişkide aracı rolü vardır.

H12: Sosyal Çekiniklik, Kendini Feda Etme, Kendine güvenmeme, Aşırı Uyumluluk, İntusif-Muhtaçlık kişilerarası problem boyutlarının, duygusal ihmal ve kırılğan narsisizm arasındaki ilişkide aracı rolü vardır.

1.4 Araştırma Soruları

1. Duygusal istismar ile hem büyüklenmeci hem de kırılğan narsisizm arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

2. Duygusal ihmal ile büyüklenmeci ve kırılgan narsisizm arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
3. Baskın-kontrolcü, soğuk-mesafeli, kinci-benmerkezci kişilerarası problem boyutları ile büyüklenmeci narsisizm arasında pozitif yönde bir ilişki var mıdır?
4. Aşırı uyumluluk, sosyal çekinik, aşırı fedakâr kişilerarası problem boyutları ile kırılgan narsisizm arasında pozitif yönde bir ilişki var mıdır?
5. Duygusal istismar, büyüklenmeci ve kırılgan narsisizmi pozitif yönde yordar mı?
6. Duygusal ihmal, büyüklenmeci ve kırılgan narsisizmi pozitif yönde yordar mı?
7. Dominant /Kontrolcü, Kinci /Benmerkezci, Soğuk- mesafeli kişilerarası problem boyutları büyüklenmeci narsisizmi pozitif yönde yordar mı?
8. Sosyal Çekiniklik, Aşırı Uyumluluk, Kendine güvenmeme/ Girişken olmama, Kendini Feda Etme, İntusif-Muhtaçlık boyutları kırılgan narsisizmi pozitif yönde yordar mı?
9. Çocukluk çağı travmaları ile büyüklenmeci ve kırılgan narsisizm arasında kişilerarası problemlerin aracılık rolü var mıdır?

1.5 Narsisizm

Araştırmanın bu bölümünde sırasıyla narsisizm kavramı, narsisizm ve kuramsal açıklamalar, narsisizm boyutları, narsistik kişilik bozukluğu, narsisizm ve kişiler arası ilişkiler, çocukluk çağı travmaları ve kişiler arası problemler ile ilgili kuramsal bilgiler ele alınmıştır.

Mitolojik bir öykü olan Narkissos Miti'nden doğan narsisizm kavramı, bugün de belirtilen narsisizm kişilik örüntüsüne benzerlik göstermektedir (Anlı, 2010; Campple ve Miller, 2011). Mitolojik öykünün en bilinen versiyonunda Narkissos genç ve hayranlık uyandıran bir güzellikte bir adamdır. Bir gün Nymphelerden Echo, Narkissos âşık olur fakat bu aşka karşılık bulamaz. Echo'nun karşılıksız aşkı yüzünden ölmesi ve ölmeden önce Narkissos'un da onun gibi bir karşılıksız aşka tutulmasını diler. Dileği tanrılar tarafından duyulur ve kabul görür, Narkissos'a ceza verilir.

Narkissos bir gün nehre su içmek için eğildiğinde nehirde kendi yansımasını görerek kendine âşık olur, bu karşılıksız aşktır. Çaresiz bir aşkla Narkissos'un hayatı son bulur. Mitolojik bir hikâyeden yola çıkarak narsisizm kavramı ilk kullanan İngiliz Seks Bilimci Havelock Ellis'tir (1859). Ellis sapkınlık ve narsisizmi ilişkilendirirken Paul Nache (1899) Ellis'in görüşlerini özetlediği makalesinde ilk kez narsisizm terimi kullanmıştır (Akt; Kızıltan, 2011).

1.5.1 Psikanalitik Kuram ve Freud

Freud (1914) "Narsisizm Üzerine Bir Giriş" adlı makalesinde narsisizmin bir sapkınlık değil, bireyin gelişim sürecinde olağan bir evre olduğunu belirtmiştir. Freud'a göre oto-erotik içgüdüler başlangıçtan beri vardır ve bunların ortaya çıkması için fiziksel bir aksiyon gereklidir. Oto-erotik güdülere yatırım yapılması ve tatmin edilmesi "Birincil Narsisizm" olarak tanımlanır. Bu dönemde, bebeklerin ebeveynleri ile olan ilişkisinin önemli bir yere sahip olduğunu belirten Freud, ayrıca bebeğin birincil narsisizm konumun tümgüçlü olduğunu ve sevgi nesnesi daha oluşmadığı için libidonun tamamıyla kendine yöneldiğini belirtir. Birincil bakıcının -genellikle anne-kendine ait olmadığını kavrayan bebek, tekrar tümgüçlü pozisyonda olabilmek için bir "Ben ideali" geliştirir. Böylece bebek birincil narsisizmden ayrılışı "Ben İdeali"nin gelişimi ile gerçekleşir. Bebeğin libidinal yatırımı dış nesneye yani bir sevgi nesnesine yapmaya başlaması birincil narsisizmin bitişidir (Volkan, 1997; Freud 1914/2006; Erdoğan ve Şahin, 2020).

Freud (1914) bebeğin benlik ve nesne libidosunu farklılaştırması sürecini "İkincil Narsisizm" olarak adlandırır. İkincil narsisizm sürecinde bir geri hareket vardır. Bu aslında dış dünyadaki yatırımın "Ben"e dönmesidir. Bir diğer deyişle ego-erotik güdüleri tatmin etmek için nesneye yapılan yatırımın geri dönüşüdür. Freud, bu dönemdeki bebeğin nesne seçimi konusunda iki kritik seçimden bahseder. Birincisi bebeğin ilk oto-erotik cinsel tatminleri, korunma, bakım gibi ihtiyaçlarının karşılanması ile ilgili olan "Anaklitik" nesnesidir. Aslında "Anaklitik" nesne, bebeğin ilk cinsel objesidir. Freud bu noktada ikinci nesne seçimine değinmektedir (Volkan, 1997; Freud 1914/2006). Eğer bu libidinal yatırım sürecinde bazı olumsuzluklar veya aksamalar olursa sevgi nesnesi kendi benliğine dönerek, bebek kendini sevgi nesnesi olarak seçer. Freud bu kendini seçme durumunu "Narsisistik" türde bir nesne seçimi diyerek kişinin kendi gibi bir nesne aradığını belirtmektedir. Oysa, anaklitik nesne

seçiminde anne -birincil bakım veren kişi- gibi bir sevgi nesnesi aradığını belirtilir (Volkan, 1997; Crockatt, 2006; Freud 1914/2006; Erdoğan ve Şahin, 2020).

Freud “Narsisizm Üzerine Bir Giriş” makalesinden sonra yazdığı “Grup Psikolojisi, Ego ve İd” gibi metinlerde narsisizm ile ilgili görüşlerini tekrar inceler ve narsisizm kavramını kendi görüşleri ile genişletir (Ak, 2017; Erdoğan ve Şahin, 2020). Freud’un 1940’ta yayımladığı “Psikanalizin Özeti” adlı metinde “Mutlak Birincil Narsisizm” olarak tanımladığı bütün libidinal enerjinin egoya aktarılması yani egoya yatırım yapılmasıdır. Başka bir dış nesneye yatırım yapılmadan önce libidinal enerjinin egoya yatırılma sürecidir (Ak, 2017; Erdoğan ve Şahin, 2020; Kızıltan, 2004; Volkan, 1997). Freud’un narsisizm ve psikanalitik süreçlerle ilgili metinler yayımladığı ve incelemeler gerçekleştirdiği görülmektedir. Fakat narsisizm kavramı ile ilgili Freud’tan sonraki dönemlerde de araştırmacılar önemli adımlar atmıştır (Ak, 2017; Erdoğan ve Şahin, 2020; Erten, 2015; Kızıltan, 2004).

1.5.2 Kendilik Psikolojisi ve Kohut

Kohut tarafından literatüre kazandırılan “Kendilik Nesnesi” kavramı bebeğin bir parçası olarak algıladığı nesnelere karşılık gelmektedir. Bu, bebeğin etrafındaki ebeveynler veya benzer kişilerdir (Bosson ve vd., 2008; Kohut, 1977). Narsisizmi yanlış yerleştirilmiş psişik enerjinin bir sonucu olarak değil, bebeklik ve erken çocuklukta meydana gelen normal gelişim sürecinin bir parçası olarak görür (Bosson ve vd., 2008; Kohut ve Wolf, 1986). Kohut, patolojik narsisizm gelişimini aslında annenin reddedici, soğuk ve yıkıcı olduğu durumda geliştiğini belirtir (Schmidt, 2019).

Birincil bakıcı -anne- bebeğin bakımında aksamalar gerçekleştirdiğinde ve kaçınılmaz olan yetersizlikleri ile birincil narsisizm sürecinin dengesini bozar. Bozulmalar sürecin bir parçasıdır ve Kohut bebeğin bozulmalardan sonra normal sürecine dönmek için iki hat geliştirdiğini belirtir (Kohut, 2005; Schmidt, 2019). Birincisinde, çocuk bozulan tümgüçlü dengesini tekrar normale döndürmek için teşhircilik ve büyüklenmecilik içeren “Büyüklenmeci Kendilik” adı verilen bir kendilik geliştirir (Kohut, 2005). Bu narsisistik gelişim hattında bebeğin ihtiyacı, anne tarafından aynalanmaktır. Anne bu ihtiyaçları fark eder ve bebeğe cevap verirse bebek için kendine saygı ve güvenin temelleri atılmış olur (Kohut, 2005). İkinci hat ise hayran olunacak, eski mükemmelliği ve tümgüçlü niteliği taşıyan bir geçiş nesnesi olan “İdealleştirilmiş Ebeveyn İmagosu”dur (Kohut, 2005). Çocuk bu hatta, idealize ettiği ebeveyni kendisinin bir uzantısı olarak görür böylece kendilik gelişimi bir uzantı

olarak devam eder. Özetle, Kohut (1971) narsisizmi kendilik psikoloji içerisinde çocuğun gelişiminin bir parçası olarak görür. Patolojik narsisizmin gelişimini ise ebeveynin örseleyici tutumlarından (birincil idealizasyonu engellemesi, ebeveyn kaybı; reddedici ve soğuk tutumlar) kaynaklandığını belirtir (Tura, 1996; Schmidt, 2019). Kişilerin çocukluk döneminde belirtilen iki hat üzerinde yaşayacağı örselenmeler ve aksaklıklar, ileri dönemdeki gelişim evrelerinde kendiliğin “aşağılık duygusu” ve “abartılmış kendilik” arasında gidip gelmesine neden olur. Bu iki kendilik arasında yaşanması ve tekrarlayan travmatik ebeveyn davranışları ileri yaşlarda narsistik kişilik özelliklerinin görülmesine neden olur (Kohut 1971/2005).

1.5.3 Nesne İlişkileri ve Kernberg

Kernberg kendiliği birden fazla kendilik temsili ile bağlantılı oluşan bir ruh-içi yapı olarak açıklamaktadır. Kernberg kendilik temsillerinin, bireyin diğer kişilerin nesne temsilleri ile olan etkileşimlerinde ve diğer kişilerle olan gerçek ilişkilerinde kendini algılayışını yansıttığını belirtir (Kernberg, 1975/2020). Kernberg’e göre bütünleşmiş bir kendilik; bütünleşmiş nesne temsillerinin ve hem libidinal hem de saldırgan yatırımlar yapılan “tamamen iyi” ile “tamamen kötü” kendilik nesnelерinin dinamik bir hâli olarak tanımlar (Kernberg, 1975/2020).

Kernberg’e göre narsisizm gelişimsel bir evredir. Narsisizm kavramının normal ve patolojik narsisizm olarak iki görünümü olduğunu belirten Kernberg, narsisizmin sınır durum kişilik örgütlenmesinin bir alt türü olduğunu vurgular. Sınır durumdan farklı olarak narsisist bireylerin kısmen de olsa bütünleşmiş bir kendilik yapısı olduğunu da ekler (Kernberg, 1975/2020). Normal narsisizmi kendilik ve kendilik ile bağlantılı olan diğerlerinin bütünleşmiş nesne temsillerinin değişen koşullar ve zaman içerisinde sürekliliğini koruması ve gerçekleştirilmesi olarak tanımlamaktadır (Kernberg, 1975/2020).

Kernberg’in (1975/2020) narsistik hastalar olarak bahsettiği patolojik narsisizm yapısına sahip kişilerin, büyülenmeci (grandiyöz) kendilik ve içselleştirilen nesne ilişkilerinde ciddi bozulmaların meydana gelmesi nedeni ile narsisizm gelişimi gösteren kişilerdir (Kernberg, 1975/2020: 205). Kohut’un aksine Kernberg “grandiyöz kendilik” kavramını şiddetli, oral sadistik-kıskançlık ve öfke ile ilgili erken dönem çatışmalarına karşın korunma amacı ile çıktığını belirtir (Kernberg, 1970; Volkan, 1997). Grandiyöz kendilik üç temel kısımdan oluşur. Birincisi gerçek kendilik kısmı bebeğin kendine özgü özellikleridir, bunlar erken dönem deneyimlerden kazanılmıştır.

İkincisi bebeğin oral dönem engelleme nedeniyle ortaya çıkan öfke ve kıskançlığı örmek için güzel ve güçlü bir kendilik görünümü olarak tanımlanan ideal kendiliktir (Kernberg, 1970; Volkan, 1997). Sonuncusu ise, annenin yarattığı sınırlılığı fantezileştirir ve bu görünümlerin ideal nesne olarak tanımlanmasıdır. Narsistik kişilerin özelliklerini duygusal hayatları sığ, alışılmadık şekilde kendilerinden çok fazla bahseden, yüksek derecede büyüklenmeci/grandiyöz duyguları aşırı takdir görme ve sevilme ihtiyacı olan, başkalarına karşı haset duygularının yoğunluğu fazla olarak sıralamıştır (Kernberg, 1975/2020: 213-215).

1.5.4 Narsisizm Boyutları

Narsisizm, Ellis (1898) ile başlayan ve psikoanalitik teorisyenler (örneğin, Freud 1914), nesne ilişkileri (Kernberg 1967) ve kendilik psikolojisi teorilerinin (Kohut 1968) katkılarıyla gelişmeye başlayan psikolojik bir terim olarak yaklaşık seksen yıldan uzun bir tarihe sahiptir (Pincus ve Lukowitsky, 2010). Son 35 yılda, narsisizm ve patolojik narsisizm üzerine genişleyen literatürün, narsisizmin çok boyutlu yapısıyla birlikte, sınıflandırılma etiketlerinin farklılaştığı ve çoğalmış olduğu belirgin bir şekilde fark edilmektedir (Pincus ve Lukowitsky, 2010). Örneğin, Akhtar ve Thomson (1982) narsisizm için gizli (covert) ve açık (overt) olarak, Gabbard (1989) ise tedirgin (hypervigilant) ve kayıtsız (obvious) olarak farklı boyutlar tanımlamıştır.

Yakın dönemdeki literatüre baktığımızda Ronningstam benlik saygısı ve duygulanım düzensizliği ile kişilerarası ilişkilerde zorluklardaki benzerlik ve farklılıklara dayalı olarak narsistik kişiliğin alt tiplerini tanımlamıştır (Ronningstam 2005 a,b; Ronningstam, 2009; Ronningstam, 2011). Kibirli (shy) narsist ve psikopat (psychopathic) narsist tasvirlerinde görkemli temalar vurgulanır (Pincus, Ansell, Pimentel ve vd., 2009; Pincus ve Lukowitsky, 2010; Wright, 2013). Cain, Pincus, Ansell (2008) yaptıkları çalışmada yaklaşık 50'ye yakın narsisizm tanımlamasını listelemiş ve klinik teori, sosyal/kişilik psikolojisi ile DSM kriterlerinin daha önceki versiyonlarında patolojik narsisizmin fenotipik tanımlarında vurgulanan iki tema olduğunu belirtmişlerdir. Narsistik büyüklenmecilik (grandiose) ve narsistik kırılganlığın (vulnerable) patolojik narsisizm literatüründe yer alan diğer varyasyonları tutarlı bir şekilde tanımladığı belirtilmiş ve bu iki tema literatürde de yaygın bir şekilde kabul görmüştür (Cain, Pincus ve Ansell, 2008; Pincus, Cain ve Wright, 2014).

1.5.5.1 Büyüklenmeci ve Kırılğan Narsisizm

Patolojik narsisizm temel bileşenlerinden biri olan büyüklenmeci narsisizm, intrapsişik süreçleri ve davranışsal ifadeleri içerir (Masterson, 1991; Masterson, 2012). İntrapsişik süreçler, kendilik ve diğer temsillerin olumsuz yönlerini bastırmayı ve dışsal bilgiyi çarpıtmayı, sınırsız güç, üstünlük, mükemmellik ve hayranlık gibi düzenleyici fanteziler kurmayı içerir. Bunlara ek olarak, gerekli başarı ve beceriler olmadan haklı tutumlara ve şişirilmiş bir kendilik imajına da yol açar (Pincus, Ansell, Pimentel ve vd., 2009). Narsisistik büyüklenmecilik genellikle davranışsal olarak kişilerarası sömürücü eylemler, empati eksikliği, yoğun kıskançlık, saldırganlık ve teşhircilik yoluyla ifadelerini içerir (Pincus, Ansell, Pimentel ve vd., 2009). Genel olarak büyüklenmeci narsisizm; küstahlık, kişilerarası baskınlık, kendini kaptırma ve manipülatiflik gibi özelliklerle ilişkilidir; büyüklenmeci narsisizm ayrıca benlik saygısı ile olumlu, psikolojik sıkıntı ile olumsuz olarak ilişkili olma eğilimindedir (Pincus, Ansell, Pimentel ve vd., 2009). Day, Townsend ve Grenyer (2020) yapmış olduğu çalışmada, narsisistik eğilimleri yüksek olan bireylerin ilişkide oldukları (aile üyeleri, romantik partnerler vb..) kişiler katılımcı olarak yer almıştır. Çalışma sonuçları, katılımcıların grandiyöz temasında narsisistik eğilimleri yüksek olan bireyleri; hayranlık gerektiren, kibirli, haklı, kıskanç ve sömürücü davranışlar sergileyen, görkemli fantezilerle uğraşan, empatiden yoksun, kendini beğenmişlik duygusuna sahip, 'özel kişi' duygusuna inanan kişiler olarak tanımladıklarını göstermiştir.

Literatürdeki ilişki çalışmaları incelendiğinde Dickinson ve Pincus (2003), büyüklenmeci narsistik özellikleri olan kişilerde otoriter/kibirli bir doğaya sahip olduğu için kişilerarası zorlukları değerlendirmede düşük kişilerarası stres ile Güvenli, Kayıtsız bağlanma stillerinin olduğunu raporlamışlardır. Buna ek olarak bu araştırmada, büyüklenmeci narsistlerin, fırsat buldukça kendileri hakkında olumlu şeyler söyleme, olası zayıflıkları göz ardı etme, kendini yüceltme ve diğer kişileri değersizleştirme yoluyla benlik saygılarını düzenleme eğiliminde oldukları da belirtilmiştir. Klinik olmayan örnekleme yapılan araştırmalardan bir diğeri de büyüklenmeci narsisizm ile davranışsal saldırganlığın ilişkili olduğunu belirtmiştir (Lobbestael, Baumeister, Fiebig ve Eckel, 2014). Büyüklenmeci narsistik özellik gösteren bireylerin sosyal ilişkilerde insanlarla aktif olarak iletişim içerisinde oldukları vurgulanırken, bu iletişim sırasında diğerleri değersizleştirme ve kendileri hakkında

olumlu şeyler söyleyerek yüceltmelerin temel olduğu belirtilmiştir (Ksinan ve Vazsonyi, 2016).

Kırılğan narsisistik tip; başkalarının değerlendirmelerine karşı aşırı duyarlıdır, çekingendir, açıkça sıkıntılı ve dışa dönük olarak mütevazıdır (Cain, Pincus and Ansell, 2008). Gabbard (1989) bu bireyleri utangaç ve "sessizce görkemli" olarak tanımlar. Olumsuz bir kendilik imajı ve olumsuz duygusal deneyimler örneğin, öfke, utanç ile sosyal geri çekilme dâhil olmak üzere duygusal düzensizlik ile karakterizedir (Pincus ve Lukowitsky, 2010; Zeigler-Hill, Green, Arnau, Sisemore ve Myers, 2011). Kırılğan narsisist bireyler, öz güvenlerinin zayıf doğası nedeniyle başkalarıyla ilişkiler geliştirirken çok daha fazla kaygı yaşarlar (Levy, 2012). Ayrıca kırılğan narsisistik bireylerin benlik saygısı, olumlu etki ve dışa dönüklük ile olumsuz ilişkiler sergileme eğilimindedir. Day, Townsend ve Grenyer (2020) yapmış olduğu çalışmada, kırılğan narsisizm eğilimindeki kişiler; benlik saygısının başkalarına bağlı olduğunu, aşırı duyarlı, güvensiz, duygusal dengesizlik sergileyen, kendini ve başkalarını değersizleştiren ve çeşitli yollarla kendini gizleyen olarak tanımlanmıştır.

Kırılğan narsistler, başkalarının onlar hakkında ne düşündüğü ve onlara nasıl davrandığı da dahil olmak üzere, sosyal çevrelerinde olup bitenlere karşı aşırı duyarlıdır (Kealy, Laverdière, Cox ve Hewitt, 2020). Hansen-Brown ve Freis (2019) kırılğan narsisizmle ve düşmanca ilişkilendirme ön yargısını incelemişlerdir. Kırılğan narsisizm özellikleri gösterenlerin potansiyel olarak zararsız sosyal durumları bile başkalarının kendilerine yönelik kötü niyetlerinin kanıtı olarak yorumlayabildiklerini belirtmişlerdir. Ek olarak, kırılğan narsisistlerin başkalarının onayını isteme davranışının yanı sıra başkalarının kendileri hakkında ne düşündüğünü çok önemseyen, ancak aynı zamanda güdülerinden şüphe duyan insanlar oldukları belirtilmiştir (Hansen-Brown ve Freis, 2019).

1.6 Çocukluk Çağı Travmaları

Tarihte ilk kez Kempe (1962) literatürde "hırpalanmış çocuk" (battered child) terimine yer vermiştir. Bu terim daha sonra çocuk istismarı ve ihmali olarak literatürde yer almıştır (Çelik ve Hoccoğlu, 2018). Çocukluk çağı travmaları; bakım verenler veya yabancı bir diğer kişi tarafından çocuğun fiziksel, ruhsal ve duygusal sağlığına zarar verici, ek olarak ileri yaşlarda da etkisi devam edebilecek eylem veya eylemsizlikler olarak tanımlanmaktadır (Güler, Uzun, Boztaş ve Aydoğan, 2002). İnsanlık tarihi

kadar eski olarak kabul edilen çocukluk çağı travmaları, çocukların fiziksel ve ruhsal olarak örselendiği çokça durum (örneğin, köle olarak satılma, bebeklerin nehre atılması (Polat, 2007) içermektedir ve son yüzyıl içerisinde literatürde sıkça yer almaktadır (Çelik ve Hocaoglu,2018). Çocuğun bakımından sorumlu olan diğer bir erişkinin (anne, baba veya bakıcı) gelişimsel süreci sekteye uğratabilecek tüm eylem ve eylemsizlikleri çocukluk çağı travmaları tanımı kapsamındadır (Tıraşçı ve Gören, 2007). Çocuk ihmal ve istismarını geniş bir başlıkta açıklamak gerekirse; 18 yaş altındaki bireyler olarak tanımlanan çocuk ile kurulmuş olan ilişkide çocuğun gelişimine, sağlığına ve gelişime zarar verme potansiyelinin olması veya zarar verme ile oluşacak her türlü eylem ve eylemsizlikleri içerir (WHO, 2017). Dünya Şiddet ve Sağlık Raporu (1999) çocuk istismarını önlemek için gerçekleştirilen toplantıda çocuklara karşı gerçekleştirilen kötü muamelenin 4 türü tanımlanmaktadır; Fiziksel İstismar, Cinsel İstismar, Duygusal-Psikolojik İstismar, İhmal. Çocuk ihmal ve istismarı ayıran en önemli fark istismarını aktif bir eylem içerirken ihmalin pasif eylem içermesidir (Kara, 2004).

Literatürü incelendiğinde ise İngiltere’de yaşayan çocuklarla yapılan bir araştırmada gençlerin %6’sının fiziksel ihmale maruz kaldığı ve çocukların %7’sinin bakım veren kişisi tarafından fiziksel istismara uğradığı belirtilmiştir (May-Chahal ve Cawson, 2005). Kolombiya, İzlanda, Rusya ve Hindistan’da yapılan toplam 459 çocuğun katıldığı çalışmada çocukların %55’nin fiziksel istismara, %37’sinin ihmale, %66’sının duygusal istismara ve %18’ sinin cinsel istismara maruz kaldığı belirtilmiştir (Zolotor, Runyan, Dunne ve vd., 2009). Ülkemizdeki literatür incelendiğinde ise; yaş aralığı 15- 67 olduğu psikiyatrik hastalarla yapılan bir çalışmada, 117 katılımcıdan %65.7’si çocukluk çağında duygusal, fiziksel ve cinsel istismar yaşantılarından en az birine; %6.1’i ise üç tür istismara da maruz kaldığını bildirmiştir (Örsel, Karadağ, Kahiloğulları ve Aktaş, 2011). Sofuoğlu ve arkadaşlarının (2014) İzmir, Denizli ve Zonguldak illerinde gerçekleştirdikleri epidemiyolojik çalışmada, son bir yılda yaşanmış çocukluk çağı ihmal ve bu deneyimlerin sıklıkları 11, 13 ve 16 yaş grubu için sırasıyla %62.7 ; %46; %37.5 olarak saptanmıştır. Yücel (2004)’in gerçekleştirdiği çalışmada fiziksel, duygusal ve cinsel istismar ile yetişkin bireylerde görülen psikopatolojiler incelenmiştir. Araştırma sonucunda üç istismar tipi ile somatizasyon, kişilerarası duyarlılık, depresyon, obsesif-kompulsif bozukluk ve anksiyete bozukluğu arasında anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. Başka bir araştırmada ise, çocukluk çağı travmatik yaşantılarının

yetişkinlik döneminde depresyon ve anksiyete için önemli bir risk faktörü olduğu belirtilmiştir (Hovens ve vd., 2010). Sonuç olarak ilgili literatürde görülüyor ki çocukluk çağı travmatik yaşantılarının bireylerin sıkça maruz kaldıkları ve psikopatoloji gelişimi ile ilgilidir.

1.6.1 Fiziksel İstismar

UNICEF fiziksel istismarı “Çocuğun yaşamına, gelişime zarar verebilecek veya zarar verme potansiyelinin olması, fiziksel kasıtlı olarak güç kullanımı” olarak tanımlar. Örneğin; vurma, ısırma, çimdikleme, dövme, tekmeleme fiziksel istismardır (Yurdakök ve İnce, 2010). Ulusal Vaka çalışması (National Incidence Study/NIS-3) fiziksel istismarın iki farklı ölçüt içerdiğini belirtmiştir. Birinci ölçüt olan zarar standardı, 18 yaşından küçük bir çocuğa elle veya başka bir nesneyle vurulması, çocuğun tekmelenmesi, sarsılması, çocuğun bedenine zarar verecek nesnenin fırlatılması sonucu yaralanması olarak tanımlanmıştır. İkinci ölçüt olan tehlike standardı ise; yaralanma riski yaşaması, bir ebeveyn veya ebeveyn yerine geçen kişi tarafından yakılması, bıçaklanması veya boğulma tehlikesi geçirmesidir (Kaplan, Pelcovitz ve Labruna, 1999; Sedlak ve Broadhurst, 1996). Fiziksel olarak istismar edilme oranı Türkiye’deki çocuklar için %43 olarak belirtilmiştir (UNİCEF, 2010). Yapılan bir meta-analiz çalışmasında ülkelerdeki fiziksel istismarın görülme sıklığı açısından karşılaştırıldığında en yüksek oranın Güney Amerika’da en düşük oranın ise Avustralya’da olduğu belirtilmiştir (Stoltenborgh Bakermans-Kranenburg, van Ijzendoorn ve Alink, 2013). Fiziksel istismara uğramış çocukların sosyal gelişimleri incelendiğinde yakın ilişki kurmakta zorluk yaşadıkları (Parker ve Herrera, 1996), güvensiz bağlanma sergiledikleri (Cicchetti ve Barnett, 1992) ve sıkça agresif davranışlarda buldukları (Klimes-Dougan ve Kistner, 1990) görülmüştür.

1.6.2 Cinsel İstismar

Dünya Sağlık Örgütü’nün tanımına göre cinsel istismar; çocuğun onayı olmadan ve tam olarak kavrayamadığı yasaların yetişkin kişi tarafından ihlal edilerek cinsel bir eyleme dâhil edilmesidir (WHO, 2002). Bir başka tanıma göre ise cinsel gelişimini daha tamamlamamış çocuğun ya da ergenin, yetişkin birey tarafından cinsel gereksinimleri ve arzularını karşılamak için tehdit etme, güç kullanma veya kandırma yolu ile cinsel olarak kullanmasıdır (Çetin, Pehlivan Türk, Ünal ve vd., 2008). Yapılan

bir araştırmada, çocuklukta cinsel istismara maruz kalma sıklığıının %10-40 arasında olduğu ve kurbanların %53'ünün 14 yaşın altında olduğu belirtilmiştir (Çelik ve Hocaoğlu, 2018). Cinsel istismar cinsiyet başlığında bakıldığında ise kızlarda 4 kat daha fazla görüldüğu belirtilmiştir (Akbaş, Turla, Karabekiroğlu ve vd., 2009; Santos, Neves, Rodrigues ve Ferrão, 2006). Cinsel istismar dokunma olmaksızın ve temas içeren şekillerde olabilir. Dokunma olmaksızın cinsel istismar; teşhircilik, cinsel içerikli konuşma ve röntgencilikle tanımlanmaktadır. Temas içeren cinsel istismar ise istismarcının çocuğa dokunduğu ya da kendisine dokunması için çocuğu zorladığı durumlara karşılık gelmektedir. Irza tasatti; sürtünmenin olduğu fakat penetrasyonun olmadığı istismar şeklidir. Cinsel penetrasyon ise genital ilişki, anal ilişki, parmakla veya objelerle penetrasyon içeren istismara karşılık gelirken, cinsel sömürü: çocuk fuşunu, çocuk pornografisini kapsamaktır (Alpaslan, 2014; Polat, 2001).

1.6.3 Duygusal İstismar

Duygusal istismar bakım verenin çocukta ciddi bir şekilde davranışsal, duygusal ve bilişsel sorunlara açabilecek olan davranışlarının bütünüdür (şahiner, Yurdakök, Kavak ve Çetin, 2001). Çocuğun nitelikleri ve isteklerini aşağılama, çocuğu terk etme ile tehdit etmek, çocuktan becerilerinin üstünde beklenti içerisinde olmak (Runyan, Wattam, Ikeda, Hassan ve Ramiro, 2002), çocukla ilgilenmemek ve onu görmezden gelmek duygusal istismar örnekleridir (Krug, Dahlberg, Mercy, Zwi ve Lozano, 2002; Öztürk, 2020). En çok karşılaşın duygusal istismar türleri; çocuğa küfretmek, alay etme, katı olma, özerkliğini engelleme, ayrımcılık, çocuğu korkutma ve çocuğu değersizleştirme gibi tutum ve davranışlardır (Finzi-Dottan ve Karu, 2006; Bilim, 2012). Duygusal istismarın fiziksel veya cinsel istismar türü gibi somut delillerinin olmaması duygusal istismarı diğer 2 tip istismar türünden ayıran özelliştir. Amerikan Profesyonel Kuruluğu (APSAC) tarafından duygusal istismarın belirgin bir tanımının olmasına adına duygusal istismar beş alt başlıkta gruplandırılmıştır. Bunlar; yok sayma, korkutma, izole etme, sömürme ve reddetmedir. Yok sayma ve reddetme, çocuğun dışmanca bir şekilde reddetmeyi ve değersizleştirmeyi içerir. Korkutma çocuğun bakım veren tarafında devamlılık gösteren bir şekilde terk etmekle, öldürülmekle tehdit edilmesini içerir. İzole etme; çocuğun günlük aktivite ve diğer akranları ile ilişkilerinden soyutlanmasıdır. Sömürme ise, bakım verenin veya ebeveynin çocuğu suça teşvik etmesidir (APSAC, 1995).

Literatür incelendiğinde ergenlerle yapılan bir çalışmada, duygusal istismara maruz kalmış ve duygusal istismar yaşamamış ergenlerin benlik saygısı ve kaygı düzeyleri arasında anlamlı fark bulunmuştur. Ek olarak, duygusal istismara maruz kalmış bireylerin benlik saygısı düşük, depresyon ve kaygı düzeyleri ise yüksek bulunmuştur (Siyez, 2003). Thai’de yaşayan, yaşları 17-25 yaş arası, 202 katılımcıyla gerçekleşen bir çalışmada, çocukluk dönemleri boyunca duygusal istismara uğrayan bireylerin oranı %31.8 olarak belirtilmiştir (Jirapramukpitak, Prince ve Harpham, 2005). Geriye dönük gerçekleştiren bir çalışmada, yetişkinlerin yaklaşık %36’sının duygusal istismara maruz kaldığı belirtilmiştir (Butchart ve Mikton, 2014). Duygusal istismara maruz kalmış bireylerde kendini değersiz algılama, ebeveynlerden uzaklaşma, çevreye uyum sağlayamama ve kişilerarası ilişkilerde saldırgan davranışlar en sık rastlanan durumlar olarak belirtilmiştir (Kara, 2004). Bebeklerde bakım veren tarafından neden olunan duygusal istismarın hem bakım veren ruh sağlığı açısından hem de bebeğin sosyal davranışları açısından önemli olduğu belirtilmiştir. Yapılan çalışmada, çocukluk çağı duygusal istismarın kişilerarası işlevselliği düşürdüğü ve sosyal ilişkileri olumsuz etkilediği bulunmuştur (Christ, de Waal ve vd., 2019).

1.6.4 İhmal

Çocuk ihmali; bir çocuğun farklı alanlardaki (eğitim, sağlık, barınma, beslenme, duygusal gelişim vb.) ihtiyaçlarının sağlanmasında oluşan yetersizlikler olarak tanımlanır (Çelik ve Hocaoğlu, 2018). Polat (2001) çocukların erken çocukluk döneminde temel gereksinimlerini altı başlık altına toplamıştır. Bunlar; sıcak ve ilgili kucaklama, güven duygusu, düzenlilik, bakım verenin tutarlı davranışları, sosyalleşme ihtiyacının karşılanması, uyarılma ihtiyacının karşılanması olarak adlandırılmıştır. Bu belirtilen altı başlıktan herhangi birinin karşılanmaması çocuk ihmaline karşılık gelmektedir. İlgili literatürde fiziksel ve duygusal ihmal olarak iki başlıkta incelenmektedir (Can, Tırtıl ve Tokgöz, 2009). Fiziksel ihmal, çocuğun bakımından sorumlu kişi tarafından çocuğun sağlık, beslenme gibi ihtiyaçlarını geciktirilmesi ya da karşılanmaması şeklinde tanımlanmıştır (Yurdakök ve İnce, 2010). Çocuğun evden kovulması, evde yalnız bırakılması ve dışlanması, muhtemel oluşabilecek kazalara karşı korunmaması fiziksel ihmal kapsamına girmektedir (Yurdakök ve İnce, 2010). Duygusal ihmal, çocuğun duygusal gereksinimlerini karşılamama, sosyal gelişim için destekleyici ilgi göstermeme, çocuğun psikolojik ihtiyaçlarına karşılık vermeme ve

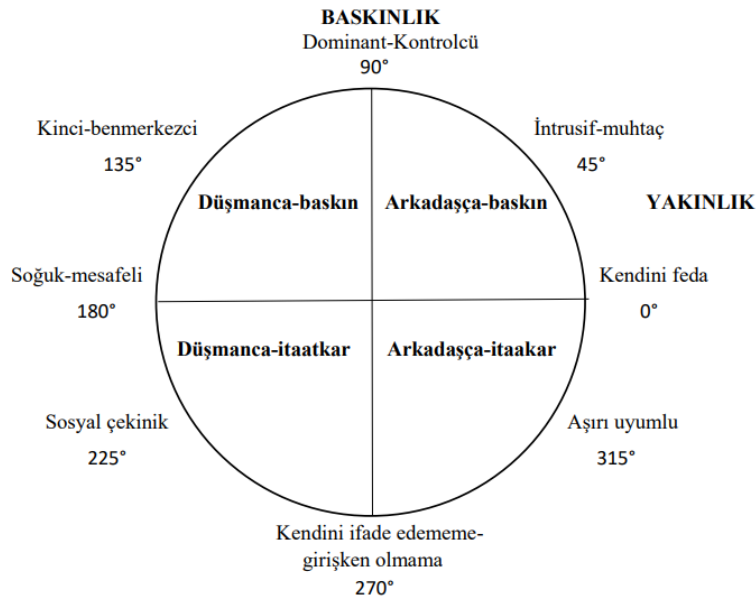
sosyal alandan mahrum bırakma şeklinde ortaya çıkmaktadır (Aust, Hartwig, Heuser ve Bajbouj, 2012).

Ulusal Çocuk İstismarı ve İhmal Veri Sistemi çocuklar için yaptığı çalışmada, ihmale uğrama oranının %7.3 olduğunu belirtmiştir (Bağrıaçık, 2019; NCANDS, 2008). Farklı kültürden yaklaşık 60.000 kişinin incelendiği meta-analiz çalışmasında duygusal ihmal oranı %18 bulunurken, fiziksel ihmal oranının %16 olduğu belirtilmiştir (Stoltenborgh, Bakermans-Kranenburg, Alink ve van Ijzendoorn, 2012). Örneğin, psikiyatri örnekleminde 183 hasta için çocukluk çağında istismar ve ihmal uğrama durumlarının incelendiği bir çalışmada duygusal ihmal %81.6 sıklığında saptanmıştır (Örsel, Karadağ, Kahiloğulları ve Aktaş, 2011). Aile içinde yaranlama veya gelişim geriliği gözlenmediği sürece duygusal ihmalin belirlenmesinin zor olduğu alanyazında belirtilmiştir (Hildyard ve Wolfe, 2002). Yapılan bir çalışmada, duygusal olarak ihmale uğramış bebekler incelenmiş ve bu bebeklerde strese verilen yanıtın arttığı sonuç olarak depresyon, öğrenme güçlüğü ve anksiyete belirtilerinin ortaya çıktığı bulunmuştur (Bogdan, Williamson ve Hariri, 2012). Duygusal ihmalin beyin gelişimine olan olumsuz etkisinin yanında çocuklarda özellikle sosyal ilişkilerde bozulma, empati kurmada güçlük gibi birtakım sorunlarada neden olduğu belirtilmiştir (De Paul ve Guibert, 2008; Kim ve Cicchetti, 2010). Şenkal (2013) yapmış olduğu araştırmada, çocukluk çağı duygusal ihmali ve fiziksel ihmali önce kişilerde aleksitimik özelliklerin gelişmesine, aleksitimik özelliklerin de depresif belirtilerin gelişmesini etkilediğini belirtmiştir. Duygusal ihmale uğramış bireylerde özellikle kişilerarası ilişkilerde güvene dayalı, sağlıklı ve samimi ilişki kurmakta yetersiz oldukları ve olumsuz duygularla baş etme becerilerinin işlevselliğinin düşük olduğu belirtilmiştir (Frances, 2017).

1.6.5 Kişilerarası Problemler

Kişiliğin sosyal ilişkiler bağlamında geliştiğini savunan Sullivan (1953), psikopatolojinin temel unsurunun kişilerarası etkileşim ve davranış örüntüleri olduğunu savunur. Sullivan'ın (1953) kişilerarası kişilik kuramına göre, kişilerarası etkileşimin temel motivasyon kaynağının güven ve özsaygı ihtiyacı olduğunu belirtmiştir. Leary (1957), kişilerarası kişilik kuramını geliştirmiş ve kişilerarası ilişkileri dairesel bir düzlem ile açıklamıştır. Güven ile özsaygı kavramlarının yerine sırasıyla ilişkiyel yakınlık (affiliation) ve baskınlık (dominance) koordinatlarını koymuştur. Bu iki temel boyut kombinasyonları kişilerarası ilişkileri açıklar ve bu

dairesel model Kişilerarası Döngüsel Model olarak tanımlanır (Alden, Wiggins ve Pincus, 1990).

Şekil 1.1 Kişilerarası Döngüsel Modelin Boyut ve Kategorileri

Alden, Wiggins ve Pincus (1990) kişilerarası dairesel düzlemde iki temel eksenle sekiz farklı kişilerarası problem alanını tanımlamıştır. Bu alanlarda, dikey ve yatay eksenler temel boyutları oluştururken, kişilerarası davranış türlerini bu düzlemin etrafına 45° açı ile yerleştirilen oktantlar boyutların kombinasyonları tanımlar. Bu oktantlara karşılık gelen kişilerarası problemler:

1. Dominant/Kontrolçülük: Diğer kişilere karşı agresif, kontrolcü ve manipülatif davranışları içerir. Kontrolü bırakmakta güçlük çekme, kontrolü kaybetmeye tahammülsüzlük, başkalarının bakış açılarını görememe ve başkalarıyla tartışmaya yatkınlıktır.

2.Kinci/benmerkezcilik: Diğer kişilerin ihtiyaçlarına cevap verebilmenin, umursayıcı ve destekleyici olabilmenin zorlayıcı olduğu kişilerarası davranışlardır. Başkalarından şüphelenme ve güvenmeme, diğer insanları desteklememe ve sorumsuz olma olarak tanımlanır.

3. Soğuk/mesafeli: Ötekilerle ilişkilerde şefkatli, sıcak, sevgi dolu ve yakınlık gösterebilmenin zor olduğu kişilerarası davranışlardır. Diğer kişilere uzun vadeli

taahhütleri sürdürmekte zorlanma ve başkalarına karşı sempati ve cömertlik göstermeme olarak tanımlanır.

4. Sosyal çekinik: Sosyal ilişkilerde geri durma, yeni insanlarla tanışmada zorlanma kısaca sosyalleşmede görülen kişilerarası problemlerdir. Çevredeki diğer insanların yanında endişeli, ürkek ve utanmış hissetme, sosyal etkileşime başlayamama, gruplara katılamama ve duygularını gösterememe olarak tanımlanır.

5. Kendine güvenmeme/girişken olmama: Kendini ve duygularını rahatça ifade edememe, kişinin rahatsız olduğu davranışları dile getirememesi veya diğer kişiyle yüzleşememesi gibi davranışları içeren kişilerarası problemlerdir. Ciddi düzeyde düşük özgüven ve özsaygıya sahip olma, inisiyatif alamama ve ilgi odağı olamama, onaylanmama ve olumsuz değerlendirilme korkusu nedeniyle sosyal olarak zorlayıcı durumlardan kaçınma olarak tanımlanır.

6.Aşırı uyumluluk: Diğer kişileri gücendirmek ve rahatsız etmekten korktuğu için ortama uyum sağlama, öfkeyi ve duygularını ifade etmekte zorlukları içeren kişilerarası davranışlardır. Başkalarını memnun etmeye yönelik davranışlar, başkalarına hayır diyememe, kolay ikna olma, başaramama korkusu nedeniyle girişkenlikten kaçınma olarak tanımlanır.

7.Kendini feda etme: Kişinin kendi ihtiyaçlarından ve memnuniyetinden önce başkalarının ihtiyaçlarını ve memnuniyetine odaklanması veya çok çaba sarf etmesi, diğerlerinin isteklerine karşı çok cömert olmayı içeren kişilerarası davranışlardır. Diğer kişileri önemseme, güvenme ve diğer kişilerle kurulan ilişkilerde sınır koyamama olarak tanımlanır.

8.İntrusif/Muhtaç: Kişisel veya kendi ile ilgili özel bilgileri saklamakta zorluk, yalnız zaman geçirmekte zorlanmayı içeren kişilerarası davranışlardır. Başkalarıyla ilişki kurma ihtiyacı içinde olma, zamanını yalnız geçirememesi, kendini uygunsuz biçimde açma olarak tanımlanır.

Kişilerarası döngüsel model bağlamında yapılan çalışmalar, diğer kişilerarası envanter çalışmalarından farklı olarak psikoterapilerde kişilerarası tanılama ve kavramsal haritalama sağlamaktadır (Akyunus ve Gençöz, 2016). Bu sayede klinisyenler, kişilerin kişilerarası davranış örüntüsünü model üzerinde konumlandırabilir ve hastanın belirgin kişilerarası uyumsuzluğunun olduğu alanı belirleyebilir (Akyunus ve Gençöz, 2016). Kişilerarası problemlerin bireysel yaşanan problemle ilişkili olduğu (örneğin sosyal fobi ve kişilik bozuklukları (Eng ve Heimberg, 2006; Akyunus ve Gençöz, 2016; Dickinson ve Pincus, 2003) ilişkisi olduğu

bulunmuştur. Kaya-Tezel, Tutarel-Kışlak ve Boysan (2015) gerçekleştirdikleri çalışmada, kişilerarası problemlerin gelişmesinde çocukluk dönemi travmatik yaşantıların önemli rol oynadığı görülmüştür. Literatür incelendiğinde, kişilerarası problemlerle ebeveyn tarzlarının ilişkili olduğu görülmüştür (Akyunus ve Akbay, 2022; Otani, Suzuki, Shibuya, Matsumoto ve Kamata, 2009). Türk alan yazın incelendiğinde kişilerarası problemler, çocukluk travmaları (Çabuk, 2015); büyüklenmeci ve kırılğan narsisizm (Köymen, 2019) gibi değişkenlerle beraber incelendiği görülmektedir. Örneğin, Akyunus ve Akbay (2022) gerçekleştirdikleri çalışmada, çocuğun aldığı duygusal bakımdan yoksun bırakılmasını içeren ebeveynlik biçimine maruz almış bireylerin kişilerarası döngüde soğuk-itaatkâr çeyreğinde yer aldığı; ek olarak, aşırı evhamlı ve koruyucu ebeveynlik biçimine maruz kalmış bireyler “Kendini feda” vektörüne yakın olduğu bulunmuştur. Başka bir araştırmada, soğuk-mesafeli kişilerarası problemin güvensiz/kaçınmacı bağlanma stili; Kinci/Benmerkezci, İntusif/Muhtaç, Aşırı Fedakâr ve Aşırı Uyumlu kişilerarası problemlerin güvensiz/kaygılı bağlanma stiliyle ilişkili olduğu belirtilmiştir (Küçükaltun, 2022; Wei, Mallinckrodt, Arterberry, Liu ve Wang, 2021). Bakım veren davranışları ile çocuğun ileriki yaş dönemlerinde diğerleriyle olan ilişkilerindeki problemlerin ilişkili olduğu ortaya konmuştur.

1.7 Çocukluk Çağı Travmaları ve Kişilerarası Problemler

Çocukluk döneminde yaşanan travmatik olayların kişilerarası ilişki değişkenleri ve kişilik özellikleri alanıyla ilişkili olduğu ve bireyin psikolojik iyilik hali için önemli olduğu belirtilmiştir (Çabuk, 2005). Çocukluk çağında yaşanan travmatik olayların bireyin yetişkinlik döneminde görülen sonuçları olduğu ve bu sonuçlarla ilgili çalışmalar oldukça az olduğu belirtilmektedir (Kaya, 2010). Erken dönem istismar ve ihmalin, bireyin gelişimi boyunca sosyal ve akademik uyumun istikrarı göz önünde bulundurulduğunda bile, bireyin her yaşta daha düşük sosyal ve akademik yeterlilik seviyeleri ile doğrudan ilişkili olduğunu ortaya koymuştur (Raby, Roisman, Labella, Martin, Fraley ve Simpson, 2019). Erken dönem yaşanan olumsuz yaşantıların kişilerarası ilişkileri nasıl etkilediği ve yansıdığını inceleyen çalışmalar kısıtlıdır (Huh, Kim, Yu ve Chae, 2014).

Çocuklukta istismar, kendini ve başkalarını anlamayı etkiler, bu da psikolojik iyi oluşu ve kişilerarası ilişkileri şekillendirir. Erken çocukluk döneminde yaşanan

istismar deneyimleri, çocuğun zihinsel temsilleri olarak içselleştirilir ve bireylerin gelecekte kişilerarası durumlara verecekleri tepkileri şekillendirir (Kaya-Tezel, Tutarel-Kıslak ve Boysan, 2015). Kaya (2010) çalışmasında, çocukluk döneminde istismara uğramanın kişinin yetişkinlik döneminde olumsuz kişilerarası ilişki geliştirmesine sebep olduğunu belirtmiştir. Çocukluk dönemi istismar yaşantısı olan erkek ve kadınların istismar öyküsü olmayan kişilere kıyasla ilişkilerinde daha az yakınlık kurdukları belirtilmiştir (Davis, Petretic-Jackson ve Ting, 2001). Çocukluk döneminde ebeveynleri tarafından eleştirilen, utandırılan ve iyi bir çocukluk geçirmedigini belirten kişilerde, özellikle kişilerarası ilişkilerinde yaşanan problemlere karşı daha savunmasız oldukları belirtilmiştir (Gilbert ve Daffern, 2013). Fiziksel ya da duygusal ihmalin yetişkinlikte kişilerarası kalıplarla ilişkili olduğu bulunmuştur (Drapeau ve Perry, 2004). Başka bir çalışmada, çocuklukta fiziksel istismar öyküsü, yetişkinlikte baskın kişilerarası problemler ilgili olduğu bulunmuştur (Huh, Kim, Yu ve Chae, 2014). Akyunus ve Akbay (2022)'ın gerçekleştirdikleri çalışmada, çocuğun algıladığı sömürücü baba figürü için bireylerin kişilerarası problemlerde baskınlık ekseninde yer aldığı belirtilmiştir. Duygusal ihmale maruz kalmış bireylerin yakınlıktan korkma, kendini aşırı feda etme gibi sorunlar yaşadığı belirtilmiştir. Örneğin, evlilik dönemi için yapılan bir çalışmada, çocukluk çağında duygusal ihmale uğramış bireylerde eşe bağımlılık geliştirme olasılıklarının duygusal ihmale uğramamış bireylere göre iki kat daha fazla olduğu görülmüştür (Noriega, Ramos, Medina-Mora ve Villa 2008). Araştırmalar göz önüne alındığında çocukluk yaşantısının bireyin yetişkinlik döneminde sosyal ilişkileri ve işlevselliğiyle ilişkili olduğu bulunmuştur.

1.8 Çocukluk Çağı Travmaları ve Narsisizm

Çocukluk çağı travmaları ve narsisizm ilişkili araştırmalar literatürde kısıtlıdır. Tanımlamalar ve araştırmalar incelendiğinde narsisizm klinik bir tablo olarak değil de daha çok bir kişilik özelliği olarak ele alınmaktadır (Campbell ve Foster, 2007). Çocuğun davranışsal ve duygusal deneyimleri, ebeveynleri tarafından kabul ve saygı ile karşılanmadığında çocuğun bu duyguları deneyimleme ve öğrenme süreci ile gelişimi de sekteye uğramaktadır (Miller, 1997). Ebeveyn tarafından çocuğa karşı gerçekleştirilen duygusal ihmal yani karşılanması gereken onay, sevgi ve ilgi ihtiyacı karşılanmadığında çocuk bu ihtiyaçlarını dışarıdaki kişilere odaklanarak diğer

kişilerden hayranlık ve ilgi bekleyerek karşılamaya çalışır (Linehan, 1993). Narsisistik eğilim gösteren bireylerin diğer insanlara karşı oluşturdukları gösterişçi benliğin kaynağı çocuklukta maruz kaldıkları duygusal ihmal ve aynalama ihtiyacının yeterince karşılanmamış olmasıdır (Akhtar, 1997; Cooper, 1988; Kohut, 1972). Bu nedenle diğer kişilerden gelen en ufak eleştiriler ve onaylanmama durumlarında inat, öfke veya depresif ruh hali ile tepki verdikleri belirtilmiştir (Wardetzki, 2018). Behary'a (2014) göre, çocuğa üstün özellikler atfetme, müdahaleci olma ve çocuk yerine her şeyi yapma, çocuğa koşullara bağlı olarak sevgi gösterme gibi duygusal istismar olarak belirtilen ebeveyn davranışlarına ev ortamında maruz kalmak narsisizme neden olabilmektedir.

Cesarei (2005) çocuk çağında maruz kalınan ihmal ve istismar yaşantılarının, çocuğun kendiliğinde bir boşluğa neden olduğu ve bu boşluğun katı bir ideal benlikle doldurulduğunu belirtmiştir ve bu yaşantıların narsisizmin büyülenmeci soğuk yönü ile ilişkilendirmiştir. Ebeveyn ile ilişkide sıcaklık ve soğukluk çocuğun gelişiminde önemli bir yer tutmaktadır. Bir çalışmada, sıcaklık ve soğukluk terimleri çocuk-aile ilişkilerinde tanımlanmıştır. Ailenin çocuğun ihtiyaçlarını karşılaması önem ve değer vermesi, herhangi bir ihmalin gerçekleştirilmemesi sıcaklık kavramı ile eşleştirilmiştir (Brummelman, Thomaes, Nelemans, De Castro, Overbeek ve Bushman, 2015). Çocuğu küçümsemek, aşırı derecede eleştirilmesi, dışlamak, gelişim dönemlerini göz ardı ederek çocuğun ihtiyaçlarını reddetmek veya değersizleştirmek gibi davranışları içeren çocuğun fiziksel ve duygusal ihmali ve duygusal istismar davranışlarını yaşadığı ortamı ise soğukluk kavramı ile tanımlamışlardır (Brummelman ve vd., 2015). Aile içi etkileşimlerin içerdiği sıcaklık düzeyi, narsisizm düzeyi ile pozitif olarak ilişkili bulunurken (Horton, Bleau ve Drwecki, 2006; Mechanic ve Barry, 2015), boylamsal bir çalışmada çocuklarla etkileşimde sıcaklık kavramı yerine çocuğa aşırı derece değer vermenin büyülenmeci narsisizmi yordadığını belirtirler Brummelman ve vd., 2015). Çocuğun büyüdüğü ortam içerisinde duygusal ve fiziksel ihtiyaçlarının karşılanmaması büyülenmeci narsisizmin liderlik boyutuyla pozitif şekilde ilişkili bulunmuştur (Watson, Hickman, Morris, Milliron ve Whiting, 1995).

Çocuğun kendilik algısı gelişimi ve bu algının sürdürülmesinde hem bilişsel hem de duygusal bilgi edinimi önemli rol oynamaktadır (Strauman, 2001). Linehan (1993), narsisizme neden olan diğer bir ebeveyn davranışının “yok sayma” olduğunu belirtmiştir. Bu sürecin çocuğun yok sayılarak sekteye uğratılması narsisizm oluşumuna neden olacağını savunur (Strauman, 2001). Huxley ve Bizumic (2017)

gerçekleştirmiş oldukları çalışmada, yaş, cinsiyet, aşırı korumacı tutum, soğukluk, reddetme davranışlarını kontrol ederek yaptıkları değerlendirmede, çocuğu birey olarak kabul etmeyerek yok sayan anne-baba tutumlarının hem büyüklenmeci narsisizm hem de kırılğan narsistik kişilik özelliklerini yordadığını bulmuştur. Çocuğun bilişsel ve duygusal bilgi ediniminin ebeveynleri tarafından yok sayılarak sekteye uğratılması büyüklenmeci ve kırılğan narsistik özellikleri yordadığı belirtilmiştir.

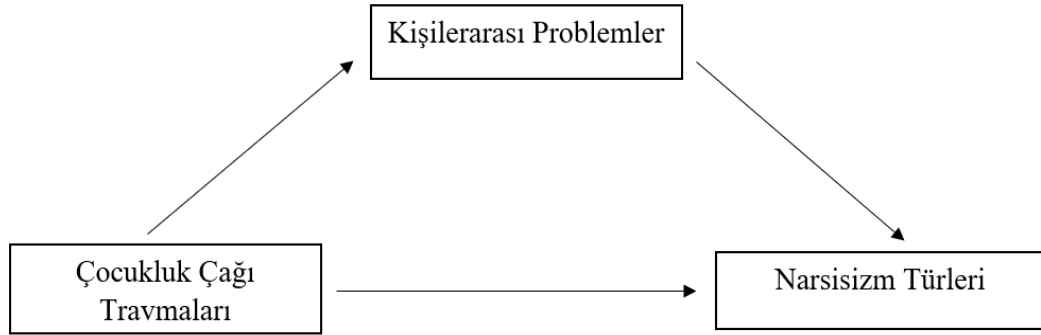
1.9 Kişilerarası Problemler ve Narsisizm

Sullivan (1953) kişilik gelişimi ve bozukluklarının, bireyin diğer insanlarla olan ilişkilerinden ve etkileşiminden ayrı düşünülmemesi gerektiğini belirtmiştir. Çocukluk çağı travmatik yaşantıları bireyin kişiliğinin normal gelişmesinin sekteye uğramasını neden olur (Herman, 2007). Narsisizm, birincil bakıcı ile yaşanan ilişkide eksikler, sorunlar veya aşırı davranışlarla ilişkilendirildiğinden alan yazında kişilerarası ilişkiler ve benlik bakış açısıyla ele alındığı görülmektedir (Şen, 2019). Betan, Heim, Conklin ve Westen (2005) gerçekleştirilen çalışmada, klinik ortamda çalışan psikolog ve psikiyatristlerin patolojik narsisizm özellikleri gösteren bireylere karşı olan aktarımları incelenmiş. Klinisyenlerin bu bireylerle çalışırken gücenme, öfke, değersizleştirme ve rahatsız hissetme gibi duygular içerisinde olduklarını paylaşmışlardır. Fonagy, Gergely, Jurist ve Target (2004) tarafından yapılan çalışmada çocuğun öğrenmiş olduğu yetersiz ve güvensiz ilişki biçimi ileriki yaşamındaki kişilerarası ilişkilerinin temeli haline gelmektedir. Bireyler hatalı kişilerarası davranışları kırılğan bir benlik duygusunu desteklemek için kullanırken aynı zamanda kullanılan aynı hatalı kişilerarası davranışların güçlenip bir kalıp haline geldiği kısır bir döngü içindedir (Robbins ve Dupont, 1992). Kişilerarası Döngüsel Model incelendiğinde, Narsistik kişilik bozukluğunun düşmancıl-baskınlık çeyreğinde yer aldığı belirtilmiştir (Akyunus ve Gençöz, 2016; Gurtman, 1992; Soldz, Budman, Demby ve Merry, 1993). Alan yazında, narsisizmi ile kişilerarası problemler ilişkisini açıklayan çalışmalar mevcuttur fakat kişilerarası problemlerin narsisizm boyutları ile ilişkisini açıklayan çalışmalara az rastlanması nedeni ile bu çalışmada kişilerarası problemlerin narsisizmin boyutlarını açıklamada etkili bir kaynak olacağı düşünülmektedir.

BÖLÜM 2

2. YÖNTEM

Yapılan çalışma, ilişkisel tarama modelinde ve betimleyici bir araştırmadır. Tarama modeli, geçmişte var olan ya da varlığını sürdüren bir durumun olduğu haliyle açıklamayı amaçlayan bir araştırma yaklaşımdır. İlişkisel tarama modelleri ise değişkenler arasındaki birlikte değişimin varlığını veya derecesini belirlemeye çalışan araştırma modelleri olarak kabul edilmektedir (Karasar, 1998). Araştırmada çocukluk çağı travmaları ve büyüklenmeci ve kırılğan narsisizm arasındaki ilişkide kişilerarası problemlerin aracı rolü incelenmiştir. Araştırma modeli Şekil 2’de sunulmuştur.

Şekil 2.1 Araştırma Modeli

2.1 Örnekleme

Araştırmanın örnekleme, 22-65 yaş aralığındaki (Ort =30 ve SS =8.00) 208’i kadın (%59) ve 143’ü (%41) erkek toplam 351 katılımcıdan oluşmaktadır. Katılımcılara elverişlilik örnekleme seçimi yoluyla ulaşılmıştır. Elverişlilik örnekleme

seçimi, en kolay ulaşılabilir ve uygulama yapılabilir birimlerden kişilerin seçilmesidir (Kılıç, 2013). Veriler Google Forms aracılığıyla çevrimiçi ortamda toplanmıştır. Çevrimiçi ölçüm araçları katılımcılara kolay erişilebilir örnekleme metoduna uygun olarak sosyal medya ve e-posta gruplarına yapılan duyurular aracılığıyla ulaştırılmıştır. Çalışma katılımcıları için psikiyatrik tanı almak ve psikiyatrik ilaç kullanıyor olmak dışlama ölçütüdür. Ulaşılan katılımcılardan 109'u bu özelliklere sahip olduğundan çalışmaya dahil edilmemiştir. Elde edilen veriler uç değerler açısından değerlendirildiğinde ise 7 katılımcının ölçüm araçlarına verdiği cevaplarla uç değer oluşturduğu görülmüş ve bu katılımcılar da ana analizler dışında tutulmuştur.

2.2 Sosyodemografik Özellikler

Çalışmada 351 katılımcı yer almaktadır. Kadın katılımcı sayısı 210 (%75.8), erkek katılımcı sayısı ise 99'dur (%24.2). Katılımların yaşları 22-65 ($M=29.94$, $SS=7.98$) arasında değişmekte olup 20-29 yaş aralığında toplamda 231 katılımcı (%66), 30-39 yaş aralığında toplam 71 katılımcı (%20), 40-49 yaş aralığında toplam 30 (%8) ve 50-65 yaş aralığında toplam 18 (%6) katılımcı bulunmaktadır. Katılımcıların 5'i (%1.) ilkokul, 17'si (%4.8) ortaokul, 71'i (%20.2) lise, 196 (%55.8) üniversite ve lisansüstü/doktora mezunu olanların sayısı 62'dir (%17.7). Katılımcıların 283'ü (%52.1) çalışmakta, 168'i (%47.9) çalışmamaktadır. Katılımcıların 46'sının (%13.1) ilişkisi vardır, 93'ü (%25.5) evlidir, 10'u (%2.8) boşanmıştır, 1'i (%0.3) duldur, 1'i (%0.3) ayrı yaşamaktadır ve 200'u (%57) bekardır. Katılımcıların 239'u (%68.1) büyükşehirde, 82'si (%23.4) şehirde, 14'ü (%4) kasabada ve 16'sı (%4.6) köyde yaşamaktadır. Tablo 2.1'de katılımcıların sosyodemografik özelliklerine ilişkin değerleri verilmiştir.

Tablo 2.1 Sosyodemografik Özelliklerin Dağılımı

	Kişi Sayısı	%	SS	Ort.
Yaş			7.98	29.94
20-29 Yaş	231	66		
30-39 Yaş	71	20		
40-49 Yaş	30	8		
50-59 Yaş	16	5		
60 Yaş ve Üstü	2	1		
Cinsiyet				
Kadın	210	75.8		
Erkek	141	24.2		
Eğitim Durumu				
İlkokul	5	1.4		
Ortaokul	17	4.8		
Lise	71	20.2		
Lisans	196	55.8		
Lisansüstü				
Doktora	62	17.7		
Çalışma Durumu				
Çalışıyor	183	52.1		
Çalışmıyor	168	47.9		
Medeni Durum				
İlişkisi Var	46	13.1		
Evli	93	26.5		
Boşanmış	10	2.8		
Dul	1	0.3		
Ayrı Yaşıyor	1	0.3		
Bekar	200	57		
Yaşadığı Yer				
Büyükşehir	239	68.1		
Şehir	82	23.4		
Kasaba	14	4		
Köy	16	4.6		

2.3 Veri Toplama Araçları

Ölçme araçları için uyarılama yapan kişilerden ilgili izin alınmıştır (Bknz EK 1). Bu bölümde, çalışmada kullanılan Sosyodemografik Bilgi Formu, Patolojik Narsisizm

Ölçeği, Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği ve Kişilerarası Problemler Ölçeği 'ne ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

2.3.1 Sosyodemografik Bilgi Formu

Mevcut katılımcılar için sosyodemografik özellikleri ile kişisel bilgilerini belirlemek amacıyla araştırmacı tarafından hazırlanmış olan soru formudur. Bu formda katılımcıların doğum tarihi, cinsiyeti, çalışma durumu, medeni durumu, gelir seviyesi, yaşadığı yer (il ve ilçe olarak), mesleği, eğitim seviyesi ve herhangi bir psikolojik rahatsızlığı olup olmadığı, psikiyatrik bir ilaç kullanıp kullanılmadığı ile ilgili sorular yer almaktadır (Bknz EK 2).

2.3.2 Patolojik Narsisizm Ölçeği (PNÖ)

Orijinali Pincus ve arkadaşları (2009) tarafından patolojik narsisizmin boyutlarını ölçmek üzere geliştirilmiştir. Orijinal adı Patolojik Narsisizm Envanteri olan araç bir öz bildirim ölçeğidir. Büyüklenmeci narsisizm ve kırılğan narsisizm olarak iki üst faktörden oluşmaktadır. Büyüklenmeci narsisizm ana faktörü Haklılık, Sömürücülük, Kendini feda/Geliştirme ve Grandiyöz fantezi alt boyutlarını içermektedir. Kırılğan narsisizm ana faktörü ise Duruma göre değişen özgüven, Değersizleştirme ve Benliği saklama alt boyutlarını içermektedir (Pincus ve vd., 2009). Türkçe uyarlaması Şen ve Barışkın (2019) tarafından yapılmış ve Patolojik Narsisizm Ölçeği olarak değiştirilmiştir. 6'lı Likert tipindeki ölçek (0: Beni hiç tanımlamıyor, 5: Beni tam olarak tanımlıyor) 52 maddeden (Bknz EK 3) oluşmaktadır. Ölçeğin toplamda 2 ana boyutu vardır. Büyüklenmeci narsisizm başlığı altında 2 alt boyutu, kırılğan narsisizm başlığı altında 4 alt boyutu bulunmaktadır.

Ölçek alt boyutları için Büyüklenmeci Kendilik Alt boyutu "İnsanları inanmalarını istediğim her şeye inandırabilirim"; Büyüklenmeci Hayaller Alt boyutu "Sıklıkla bana hayranlık ve saygı duyulduğunu düşünürüm" ; Fark edilmeye Yönelik Beklentiler Alt boyutu "İnsanlar onlar için yaptığım onca şeyi fark etmediklerinde öfkeden çıldırırım"; Kırılğan Kendilik Alt boyutu "Yardım istemekten nefret ederim"; Kendini Onaylama Alt boyutu "Beni hayal kırıklığına uğrattıklarında, bazen başkaları ile ilgili beklentilerimden mahcubiyet duyarım"; Kendini Feda Alt boyutu "Başkalarıyla ilgilenerek kendimi mutlu edebilirim" şeklinde maddeler içermektedir. Ölçeğin alt boyutları için olduğu gibi ölçeğin tümü için de toplam puan

hesaplanabilmektedir. Ölçekten alınan puanlardaki yükselme kişilerarası ilişkilerde saldırganlık, düşük benlik saygısı ve empati becerisindeki azalmaya işaret etmektedir. Puan hesaplamasında izlenen yol şöyledir: Öncelikle, pozitif yöndeki ifadeler verilen yanıtlar ters çevrilir (45, 49, 42, 31, 14, 26, 1 numaralı maddeler ters maddedir). Daha sonra tüm maddelere verilen cevaplar toplanır ve bir toplam puan elde edilir. Ölçeğin alt boyutları için hesaplama ise faktörlere ait maddelere verilen yanıtların toplanmasıyla elde edilir.

Büyüklenmeci Hayaller 45, 49, 42, 31, 14, 26, 1; Büyüklenmeci Kendilik 10, 4, 15, 23, 35; Fark edilmeye yönelik beklentiler 52,29,37, 11, 18, 41, 40, 36, 16, 20, 8, 12, 32, 5, 30, 48, 47, 34; Kırılğan kendilik 51, 50, 7, 17, 27, 9, 46, 24, 28, 21, 44; Kendini onaylama 33, 22, 19, 3 ve Kendini feda 25, 39, 6, 43 numaralı maddelerdir. Ölçeğin Cronbach Alpha kat sayısı ölçeğin tümü için .93 Büyüklenmeci hayaller alt boyutu için .82, Büyüklenmeci kendilik alt boyutu için .74, Fark edilmeye yönelik beklentiler .92, Kırılğan kendilik 0.85, Kendini onaylama .58 ve Kendini Feda .74'tür (Şen ve Barışkın, 2019). Bu çalışma kapsamında Cronbach Alpha değerleri ölçeğin tümü için .93, büyüklenmeci narsisizm ana alt boyut için .26 ve kırılğan narsisizm ana alt boyut için .97 olarak hesaplanmıştır. Mevcut çalışma kapsamında diğer alt boyutla ilişkin analizler gerçekleştirilmediğinde Cronbach Alpa değerleri hesaplanmamıştır.

2.3.3 Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği (ÇÇTÖ)

Bu ölçek, çocukluk döneminde yaşanan travma ve travmatik yaşantılarını ölçmek amacı ile Bernstein, Fink, Handelsman ve Foote (1994) tarafından geliştirilmiştir. Orijinal ölçek 53 maddeden oluşmaktadır. Türkçe 'ye uyarlanması Şar, Fatih, Necef, Mutluer, ve Türk-Kurtça (2020) tarafından yapılmıştır. Uyarlanan ölçek 5'li Likert tipi olup (Hiçbir zaman=1, Çok sık olarak=5), 33 maddeden (Bknz EK 4) oluşan öz bildirim ölçeğidir. 6 faktörlü (Cinsel, Duygusal, Fiziksel istismar; Duygusal ve Fiziksel ihmali, Aşırı koruma-kontrol) bir yapıya sahiptir (Şar ve ark, 2020). Ölçek alt boyutları için Cinsel İstismar Alt boyutu "Biri bana cinsel amaçla dokunmaya ya da kendisine dokundurtmaya çalıştı"; Duygusal İstismar Alt boyutu "Ailemdelikler bana karşı suçlayıcıydı"; Fiziksel İstismar Alt boyutu "Bana o kadar kötü vuruluyor ya da dövülüyordum ki öğretmen, komşu ya da bir doktorun bunu fark ettiği oluyordu"; Duygusal İhmal Alt boyutu "Ailemdelikler kendilerini birbirlerine yakın hissedilerdi" ve Fiziksel İhmal Alt boyutu "İhtiyacım olduğunda beni doktora götürecek birisi vardı" şeklinde maddeler içermektedir.

Ölçeğin alt boyutları için olduğu gibi ölçeğin tümü için de toplam puan hesaplanabilmektedir. Ölçekten alınan puanlardaki artış çocukluk çağında yaşanan travma düzeyindeki artışa işaret ederken, ölçekten alınabilecek puanlar 25-150 arasında değişmektedir. Puan hesaplamasında izlenen yol şöyledir: Öncelikle, pozitif yöndeki ifadeler verilen yanıtlar ters maddeler için ters çevrilir. 1, 2, 4, 5, 7, 10, 13, 19, 26, 28, 31 numaralı maddeler ters maddedir. Daha sonra tüm maddelere verilen cevaplar karşılık gelen puanlar toplanır ve toplam puan elde edilir. Ölçeğin alt boyutları için hesaplama ise faktörlere ait maddelere verilen yanıtların toplanmasıyla elde edilir. Her bir alt faktör için Cinsel taciz 20, 21, 23, 24, 27; Duygusal istismar 3, 8, 14, 18, 25; Fiziksel istismar 9, 11, 12, 15, 17; Duygusal ihmal 5, 7, 13, 19, 28; Fiziksel ihmal 1, 4, 6, 2, 26 ve Aşırı koruma-kontrol 29,30,31,32,33 ilgili maddeleridir. Ölçeğin alt boyutlarının Cronbach Alpha kat sayısı Cinsel istismar .89; Duygusal istismar .95; Fiziksel istismar .94; Duygusal ihmal .94; Fiziksel ihmal .92 ve ölçeğin tümü için olarak .91'dir (Şar ve vd., 2020). Bu araştırma için Cronbach Alpha kat sayısı ölçeğin tümü için .87, Duygusal istismar .77 ve Duygusal ihmal.89 olarak hesaplanmıştır. Mevcut çalışma kapsamında diğer alt boyutla ilişkin analizler gerçekleştirilmediğinde Cronbach Alpa değerleri hesaplanmamıştır.

2.3.4 Kişilerarası Problemler Envanteri (IIP-C-32)

İnsanların başkalarıyla ilişkilerindeki yaşadıkları problemleri belirlemek amacı ile Alden, Wiggins ve Pincus (1990) tarafından geliştirilmiştir. Kişilerarası ilişkilerde farklı güçlükleri ifade eden ve bu güçlükleri değerlendirmesi için 5'li Likert tipinde 64 maddeden oluşan ölçektir (Alden, Wiggins ve Pincus 1990). Kişilerarası Problemler Envanterin' in 8 alt boyutu bulunmaktadır; Dominant/Kontrolcü Alt boyutu "Başkalarıyla fazlasıyla tartışırım"; Kinci/Benmerkezci Alt boyutu "Başka birinin mutluluğundan memnun olmak zordur"; Soğuk/Mesafeli Alt boyutu "Başkalarına yakın hissetmek zordur"; Sosyal Çekinik Alt boyutu "Başkalarından benimle sosyal amaçla bir araya gelmesini istemek zordur"; Kendine güvenmeme/Girişken olmama Alt boyutu "Başkalarıyla ilişkimde, gerektiğinde kararlı durabilmek zordur"; Aşırı Uyumlu Alt boyutu "Sıklıkla (fazlasıyla) başkalarının benden faydalanmasına izin veririm"; Kendini Feda Alt boyutu "Başkalarının ızdırabından/mağduriyetinden fazlasıyla etkilenirim" ve İntusif/Muhtaç Alt boyutu "Başkalarına kişisel bilgilerimi fazla anlatırım" şeklinde maddeler içermektedir.

Ölçeğin toplamından ve alt ölçeklerden alınan yüksek puanlar kişilerarası stres düzeyi ve belirli kişilerarası güçlüklerde yükselmeyi göstermektedir. Ölçeğin Türkçe uyarlaması Akyunus ve Gençöz (2016) tarafından yapılmıştır. Bu çalışmada ölçeğin 32 madde içeren kısa formu oluşturulmuştur (Bknz EK 5). 5'li Likert tipindeki ölçek öz bildirim dayanan ve iç tutarlılık katsayısı .93'tür ve alt ölçekler için iç tutarlılık katsayıları .68 ile .87 arasında değişmektedir (Alden, Wiggins ve Pincus, 1990). Kısa formunun tümü için Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısının .86 ve alt ölçekler için iç tutarlılık katsayılarının .66 ile .86 arasında değişmekte olduğu raporlanmıştır (Akyunus ve Gençöz, 2016). Bu çalışmada ölçeğin tümü için Cronbach Alpha katsayısı .75 olup alt boyutlar için Cronbach Alpha kat sayıları; Kinci/Benmerkezci .80, Dominant-kontrolcü .71, Sosyal çekiniklik .80, Soğuk-mesafeli .79, Kendine güvenmeme .76, Kendini feda etme .84, Aşırı uyumluluk .84 ve İntusif/Muhtaç .63 olarak bulunmuştur.

2.3.5 İşlem

Işık Üniversitesi Etik kurulundan mevcut araştırmanın yürütülmesi için etik uygunluk alınmıştır (Bknz EK 6). Etik iznin alınmasının ardından Bilgilendirilmiş Onam Formu, Sosyodemografik Bilgi Formu, Patolojik Narsisizm Ölçeği (PNÖ), Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği (ÇÇTÖ) ve Kişilerarası Problemler Envanteri (IIP-C-32) sorularını içeren anket formu Google Form üzerinde hazırlanmıştır. Katılımcılara, bu forma ilişkin bağlantı adresinin sosyal medya platformları ve e-posta gruplarında paylaşılmasıyla erişilmiştir. Katılımcıların soruları cevaplamasının yaklaşık 40 dakika sürmesi öngörülmüştür. Araştırmaya katılım tamamen gönüllük esasına dayalı olması nedeniyle gizlilik için katılımcılardan kimlik bilgisi ile ilişkili bilgiler talep edilmemiştir.

2.3.6 Veri Analizi

İlk aşamada, çalışmaya dahil olma ölçütlerini karşılayan katılımcılara ait veriler için ön analizler gerçekleştirilmiştir. Ön analizlerde değişkenlere verilen yanıtların normal dağılım gösterip göstermediği basıklık çarpıklık değerleri hesaplanarak kontrol edilmiştir. Uç değerlere sahip olduğu görülen 7 katılımcı çalışma dışında tutularak analizlere dahil edilmemiştir. Ana analizler için SPSS 25.0 programı kullanılmıştır.

Demografik değişkenlerin betimleyici özelliklerini anlamak için frekans dağılımları, standart sapma, ortalama değerleri hesaplanmıştır. Ölçekler arasındaki ilişkileri inceleyebilmek adına Pearson korelasyon analizinden faydalanılmıştır. Bağımsız değişkenlerin bağımlı değişkenler üzerindeki yordayıcı gücü çoklu hiyerarşik regresyon analizi aracılığı ile test edilmiştir. Aracılık analizleri Hayes (2013)'in SPSS PROCESS eklentisindeki Paralel Aracılık Modeli (Model 4) ile gerçekleştirilmiştir.

BÖLÜM 3

3. BULGULAR

Bu çalışmada ön analizlerden sonra, araştırma sorusuna ilişkin analizler gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın hipotezleri değerlendirilmesinden önce sosyodemografik değişkenlerin betimleyici özellikleri tanımlayıcı istatistiklere, değişkenler arasındaki ilişkileri Pearson korelasyon analizi, çoklu hiyerarşik regresyon analizleriyle değerlendirilmiştir. Son olarak araştırmanın ana hipotezleri kapsamında çocukluk çağı travmaları ve narsisizmin boyutları arasındaki ilişkide kişilerarası problemlerin rolü aracılık analizleriyle incelenmiştir. İlgili analiz sonuçları bu bölümde sırasıyla raporlanmıştır.

3.1 Ön Analizler

İlk aşamada, çalışmaya dahil olma ölçütlerini karşılayan katılımcılara ait veriler için ön analizler gerçekleştirilmiştir. Ön analizlerde değişkenlere verilen yanıtların normal dağılım gösterip göstermediği basıklık çarpıklık değerleri hesaplanarak kontrol edilmiştir. Basıklık-çarpıklık değerleri ± 2 aralığı dışında kalan değişkenlerde, normal dağılım göstermedikleri için (Schmider, Ziegler, Danay, Beyer ve Bühner, 2010) uç değerler bulunmuş. Uç değerlere sahip olduğu görülen 7 katılımcı çalışma dışında tutularak analizlere dahil edilmemiştir. Uç değerlerin çıkartılmasının ardından normallik değerlendirmesi tekrarlanmış, tüm değişkenlerin basıklık çarpıklık değerlerinin ± 2 arasında değiştiği (Bknz Tablo 3.1) ve normal dağılım gösterdiği görülmüştür. Veri analizinde parametrik testlerin kullanımına karar verilmiştir.

Tablo 3.1 Ölçeklerin Toplam ve Alt Boyut Puanları Çarpıklık-Basıklık Değerleri

	Çarpıklık	Basıklık
PNÖ	.07	-.39
Büyüklenmeci Narsisizm	-.2	-.00
Kırılgan Narsisizm	.18	-.46
ÇÇTÖ	-.01	3.62
Duygusal İstismar	1.04	.39
Duygusal İhmal	.45	-.76
IIP-C-32	.17	-.24
Dominant /Kontrolcü	.66	.14
Kinci /Benmerkezcilik	.76	.08
Soğuk /Mesafelilik	.65	.07
Sosyal Çekiniklik	.58	-.38
Kendine güvenmeme/ Girişken olmama	.13	-.37
Aşırı Uyumluluk	.36	-.53
Kendini Feda Etme	.34	-.64
İntrusif-Muhtaçlık	.36	-.23

PNÖ: Patolojik Narsisizm Ölçeği, ÇÇTÖ: Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği, IIP-C-32: Kişilerarası Problemler Ölçeği

3.2 Değişkenler için Betimsel İstatistiksel

Araştırmada katılımcılara uygulanan Patolojik Narsisizm Ölçeği (PNÖ), Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği (ÇÇTÖ) ve Kişilerarası Problemler Envanteri (IIP-C-32)'ne ait ortalama, standart sapma, minimum ve maksimum değerleri hesaplanarak tablo (3.2 numarası)'da sunulmuştur.

Tablo 3.2 Ölçek Puanlarına Ait Betimsel İstatistikler

	Ort	SS	Min	Max
PNÖ	106.85	2.97	0	260
Büyüklenmeci Narsisizm	30.72	.34	10	49
Kırılgan Narsisizm	73.84	2.18	0	185
ÇÇTÖ	79.31	.65	32	137
Duygusal İstismar	11.82	.28	5	25
Duygusal İhmal	8.50	.19	5	20
IIP-C-32	73.32	1.07	32	137
Dominant /Kontrolcü	8	.16	4	20
Kinci /Benmerkezcilik	8.44	.19	4	20
Soğuk /Mesafelilik	8.67	.19	4	20
Sosyal Çekiniklik	8.62	.20	4	20
Kendine güvenmeme/ Girişken olmama	9.49	.19	4	20
Aşırı Uyumluluk	9.54	.19	4	20
Kendini Feda Etme	10.58	.21	4	20
İntrusif-Muhtaçlık	9.94	.17	4	20

PNÖ: Patolojik Narsisizm Ölçeği, ÇÇTÖ: Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği, IIP-C-32: Kişilerarası Problemler Ölçeği

Tablo 3.3 Pearson Korelasyon Analizi Sonuçları

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	$\frac{1}{2}$
Büyüklenme ci	1											
Narsisizm												
Kırılgan Narsisizm	-.54*	1										
Duygusal İstismar	.13*	.17*	1									
Duygusal İhmal	-.02	-.06	.47*	1								
Dominant /Kontrolcü	.34*	.41*	.13*	-.00	1							
Kinci /Benmerkez- çilik	.20*	.23*	.22*	.16*	.33*	1						
Soğuk /Mesafelilik	.15*	.27*	.28*	.24*	.33*	.66*	1					
Sosyal Çekiniklik	.19*	.34*	.27*	.28*	.28*	.54*	.62*	1				
Kendine güvenmeme/ Girişken olmama	.19*	.36*	.23*	.17*	.30*	.46*	.54*	.70*	1			
Aşırı Uyumluluk	.18*	.37*	.21*	.14*	.34*	.41*	.44*	.60*	.76*	1		
Kendini Feda Etme	.23*	.38*	.06	-.09*	.42*	-.01	.07	.20*	.42*	.56*	1	
İntrusif- Muhtaçlık	.34*	.38*	.07	.14*	.58*	.15*	.11*	.20*	.40*	.44*	.57*	1

Narsisizm türleri, çocukluk çağı travmaları ve kişilerarası problemler arasındaki ilişkilerin yönü ve gücünü anlamak için Pearson korelasyon analizi yapılmıştır. Pearson korelasyon analiz sonuçları $r < 0.01$ korelasyon yok olduğunu belirtir. 0.01-0.29 aralığı zayıf, 0.30- 0.70 aralığı orta güçte ve 0.71- 0.99 aralığı ise güçlü ilişki tanımlamaktadır (Büyüköztürk, Çokluk-Bökeoğlu ve Köklü, 2011). Büyüklenmeci narsisizm ile Duygusal istismar arasında anlamlı fakat negatif yönde zayıf bir ilişki görülürken ($p < .01$), Büyüklenmeci narsisizm ile duygusal ihmal arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olmadığı görülmüştür. Kırılgan Narsisizm ile Duygusal İstismar arasında anlamlı ve pozitif yönde fakat zayıf ($p < .01$) bir ilişki görülürken, Kırılgan Narsisizm ile Duygusal İhmal arasında istatistiksel olarak anlamsız bir ilişki bulunmaktadır. Büyüklenmeci Narsisizm ile Soğuk /Mesafelilik, Sosyal Çekiniklik, Kendine güvenmeme, Kendini Feda Etme ve Aşırı Uyumluluk arasında negatif yönde zayıf ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir ($p < .01$). Büyüklenmeci Narsisizm ile Dominant/Kontrolcü ve Intrusif-Muhtaçlık arasında negatif yönde orta güçte ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir ($p < .01$). Kırılgan Narsisizm ile Dominant /Kontrolcü arasında pozitif yönde orta güçte ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu, yine kırılgan narsisizmle Sosyal Çekiniklik, Kendine güvenmeme, Aşırı Uyumluluk, Kendini Feda Etme ve Intrusif-Muhtaçlık arasında pozitif yönde, anlamlı ve orta güçte bir ilişki görülmektedir ($p < .01$). Duygusal İstismar ile Kendini Feda Etme ve Intrusif-Muhtaçlık arasında anlamsız bir ilişki görülürken Duygusal İstismar ile Dominant /Kontrolcü, Kinci /Benmerkezcilik, Soğuk /Mesafelilik, Sosyal Çekiniklik, Kendine güvenmeme/ Girişken olmama ve Aşırı Uyumluluk arasında pozitif yönde anlamlı ve zayıf bir ilişki görülmektedir ($p < .01$). Duygusal İhmal ile Dominant /Kontrolcü, Kendini Feda Etme ve İntusif-Muhtaçlık arasında negatif yönde, istatistiksel olarak anlamlı ve zayıf bir ilişki; Duygusal İhmal ile Kinci/Benmerkezcilik, Soğuk /Mesafelilik, Sosyal Çekiniklik, Kendine güvenmeme/Girişken olmama ve Aşırı Uyumluluk arasında pozitif yönde, istatistiksel olarak anlamlı ve zayıf bir ilişki görülmektedir ($p < .01$).

3.5 Regresyon Analizi Sonuçları

Çalışmanın bu kısmında duygusal ihmal, duygusal istismar ve kişilerarası problemlerin narsisizm, büyüklenmeci kırılgan narsisizm ve narsisizmle olan ilişkisini

yordama gücü ve yönünü değerlendirerek incelemek amacıyla yapılan çoklu hiyerarşik regresyon analizlerine ilişkin bulgular raporlanmıştır.

3.5.1 Çocukluk Çağı Travmaları, Kişilerarası Problemler ve Büyüklenmeci Narsisizm için Çoklu Regresyon Analizi

Çocukluk çağı travmaları ve kişilerarası problemlerin büyüklenmeci narsisizm üzerindeki yordayıcılığını incelemek için yapılan çoklu hiyerarşik regresyon analizi sonuçları Tablo 3.4'te verilmiştir. Duygusal istismar büyüklenmeci narsisizm arasında ilişkiyi inceleyen regresyon modeli istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p>.05$). Duygusal istismar büyüklenmeci narsisizm arasında yordayıcı etki bulunmamaktadır. Duygusal ihmal ve büyüklenmeci narsisizm arasında ilişkiyi inceleyen regresyon modeli istatistiksel olarak anlamlıdır ($F=3.69$, $p<.05$ $R^2=.02$). Duygusal ihmal büyüklenmeci narsisizmdeki değişimin %2'sini açıklamaktadır ($R^2=.02$). Duygusal ihmal puanları değişimi büyüklenmeci narsisizm puanlarını değiştirmektedir. Kişilerarası Problemler (Dominant/Kontrolcü, Kinci/Benmerkezcilik, Sosyal Çekinik, Soğuk/Mesafelilik, Kendine güvenmeme, Aşırı Uyumluluk, Kendini feda etme, İntusif) ve büyüklenmeci narsisizm arasındaki ilişkiyi inceleyen regresyon modeli istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p>.05$). Dominant/Kontrolcü, Kinci-Benmerkezcilik, Soğuk-Mesafelilik, Sosyal Çekiniklik, Kendine güvenmeme, Aşırı Uyumluluk, Kendini feda etme, İntusif/Muhtaçlık ve büyüklenmeci narsisizm arasındaki ilişkide yordayıcı etkisi bulunmaktadır. Dominant/Kontrolcü ve Kendini feda etme büyüklenmeci narsisizm arasında ilişkiyi inceleyen regresyon modeli istatistiksel olarak anlamlıdır ($F=7.15$, $p<.05$ $R^2=.17$). Dominant-Kontrolcü ve Kendini feda etme büyüklenmeci narsisizmin %17'sini açıklamaktadır ($R^2=.17$). Dominant/Kontrolcü ve Kendini feda etme puanları değişimi büyüklenmeci narsisizm puanını değiştirmektedir.

Tablo 3.4 Çocukluk Çağı Travmaları, Kişilerarası Problemler ve Büyüklenmeci Narsisizm için Çoklu Regresyon Analizi Sonuçları

Yordayıcı Değişken	Büyüklenmeci Narsisizm					
	B	β	t	R ²	p	F
Duygusal İstismar	.06	.05	.86	.02	.39	3.69
Duygusal İhmal	-.29	-.16	-2.68		.01	
Dominant /Kontrolcü	-.31	-.15	-2.17		.03	
Kinci /Benmerkezcilik	-.24	-.13	-1.86		.06	
Soğuk /Mesafelilik	.06	.03	.46		.65	
Sosyal Çekiniklik	-.16	-.09	-1.19	.17	.23	7.15
Kendine güvenmeme/ Girişken olmama	.02	.01	.15		.88	
Aşırı Uyumluluk	-.16	-.10	-1.34		.18	
Kendini Feda Etme	-.43	-.22	-3.08		.00	
İntrusif-Muhtaçlık	.22	.12	1.41		.16	

3.5.2 Çocukluk Çağı Travmaları, Kişilerarası Problemler ve Kırılgan Narsisizm için Çoklu Regresyon Analizi

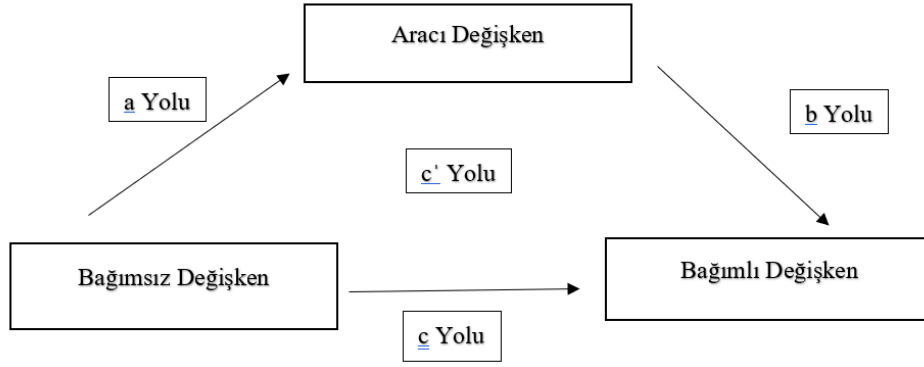
Çocukluk çağı travmaları ve kişilerarası problemlerin kırılgan narsisizm üzerindeki yordayıcılığını incelemek için yapılan çoklu regresyon analizi sonuçları Tablo 3.5'te verilmiştir. Duygusal ihmal, duygusal istismar ve kırılgan narsisizm arasında ilişkiyi inceleyen regresyon modelinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmüştür (F=10.46, p<.05 R²=.57). Duygusal ihmal ve duygusal istismar kırılgan narsisizmin %57'sini açıklamaktadır (R²=.57). Duygusal ihmal ile duygusal istismar puanları değiştikçe kırılgan narsisizm puanı da değişmektedir. Kişilerarası Problemler (Dominant/Kontrolcü, Sosyal Çekinik, Aşırı Uyumlu) ve kırılgan narsisizm arasındaki ilişkiyi inceleyen regresyon modeli istatistiksel olarak anlamlıdır (F=14.81, p<.05 R²=.30). Dominant-Kontrolcü, Sosyal çekinik, Aşırı uyumluluk kişilerarası problemleri kırılgan narsisizmin %30'unu açıklamaktadır (R²=.30). Dominant/Kontrolcü, Sosyal çekinik, Aşırı uyumlu puanları değiştikçe kırılgan narsisizm puanları da değişmektedir. Dominant/Kontrolcü, Sosyal Çekinik, Aşırı Uyumlu kırılgan narsisizm üzerinde yordayıcı etkisi var.

Tablo 3.5 Çocukluk Çağı Travmaları, Kişilerarası Problemler ve Kırılgan Narsisizm için Çoklu Regresyon Analizi Sonuçları

Yordayıcı Değişken	Kırılgan Narsisizm					
	B	β	t	R ²	p	F
Duygusal İstismar	-1.43	-.19	-3.14	.57	.00	10.46
Duygusal İhmal	2.98	.26	4.42		.00	
Dominant /Kontrolcü	2.60	.19	4.42	.30	.00	14.81
Kinci /Benmerkezcilik	.03	.00	.04		.97	
Soğuk /Mesafelilik	.50	.04	.64		.52	
Sosyal Çekiniklik	2.01	.18	2.53		.01	
Kendine güvenmeme/ Girişken olmama	.38	.03	.41		.68	
Aşırı Uyumluluk	1.72	.17	2.55		.01	
Kendini Feda Etme	.89	.07	1.10	.27		
İntrusif-Muhtaçlık	.18	.02	.20	.84		

3.6 Aracılık Analizleri

Çalışmanın bu kısmında Çocukluk çağı travmalarının duygusal istismar ve duygusal ihmal alt boyutları ile narsisizm (büyüklenmeci ve kırılgan narsisizm) arasındaki ilişkide kişilerarası problemlerin aracılığı Hayes (2013)'in önerdiği şekilde PROCESS aracılığıyla test edilmiş, ilişkili bulgular raporlanmıştır. Aracılık modeli, bağımsız değişkenin aracı değişken üzerinden anlamlı olup olmadığı ve bağımlı değişkenin üzerindeki dolaylı etkinin anlamlı olup olmadığının incelenmesidir (Preacher ve Hayes, 2008). A ve b yollarının (Bknz Şekil 3) anlamlılıkları ve etki düzeylerini hesaplar. C yolu bağımsız değişkenden bağımlı değişkene giden yol olarak tanımlanır ve toplam etki olarak adlandırılır. Doğrudan etki olarak belirtilen yol ise bağımsız değişkenin aracı değişken üzerinden bağımlı değişkene gittiği yoldur. C' Yolu ise toplam etki ve doğrudan etki arasındaki fark ise dolaylı etkiyi belirtir. Bu çalışmada, aracı değişken etkisinin anlamlı olup olmadığı test edilirken Bootstrap (5000) yöntemi kullanılmıştır (Preacher ve Hayes, 2008).

Şekil 3.1 Aracılık Etkisi

Tablo 3.6 Duygusal İstismar ve Büyüklenmeci Narsisizm Arasındaki İlişkide Kişilerarası Problemlerin Aracı Rolü

Yordayıcı Değişken	Bağımlı Değişken	β	SE	p	t	R^2	F	LLCI	ULCI	
Duygusal İstismar	Dominant /Kontrolcü	-.13	.04	.01	2.48	.01	6.15	.02	.20	a Yolu
Dominant /Kontrolcü	Büyüklenmeci Narsisizm	-.31	.14	.02	-2.18	.17	7.96	-.59	-.03	b Yolu
Duygusal İstismar	Büyüklenmeci Narsisizm	-.13	.09	.01	-2.58	.01	6.66	-.43	-.058	c Yolu
Duygusal İstismar Kişilerarası Problemler	Büyüklenmeci Narsisizm	-.14*	.14	.02	-2.80	.17	7.96	-.59	-.03	c' Yolu

Büyüklenmeci narsisizm ve duygusal istismar arasındaki ilişkide kişilerarası problemlerin aracı rolünü incelemek için yapılan aracılık analizi sonuçları Tablo 3.6'da verilmiştir. Duygusal istismarın büyüklenmeci narsisizm üzerindeki doğrudan etkisini incelendiğinde pozitif yönde istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde yordadığı görülmektedir ($\beta = .01$, %95 CI [-.43,-.05], $p < .05$). Duygusal istismar büyüklenmeci narsisizmdeki değişimin %1'ni açıklamaktadır ($R^2 = .01$).

İkinci olarak duygusal istismarın Dominant /Kontrolcü kişilerarası problemler alt boyutunu pozitif yönde ve istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde yordadığı görülmektedir ($\beta = .13$, %95 CI [.02, .20], $p < .05$). Duygusal istismar Dominant /Kontrolcü alt boyutunun değişimin %1'ni açıklamaktadır ($R^2 = .01$). Son olarak,

Duygusal istismar ve kişilerarası problemlerin büyüklenmeci narsisizme etkisine bakıldığında; Duygusal istismar ile Dominant/Kontrolcü kişilerarası alt boyutu büyüklenmeci narsisizmdeki değişimin %17'sini açıklamaktadır ($R^2 = .17$). Kişilerarası problemlerin Dominant /Kontrolcü alt boyutu duygusal istismar ve büyüklenmeci narsisizm ilişkisine dahil edildiğinde aracı etkinin anlamlı olduğu ($\beta = .02$, %95 CI [-.59,-.03], $p < .05$) görülmüştür. Duygusal istismar ve kişilerarası problemlerin Dominant/Kontrolcü hariç diğer alt boyutlarının anlamlı bir ilişkisi olmadığı görülmüştür.

Tablo 3.7 Duygusal İhmal ve Büyüklenmeci Narsisizm Arasındaki İlişkide Kişilerarası Problemlerin Aracı Rolü

Yordayıcı Değişken	Bağımlı Değişken	β	SE	p	t	R^2	F	LLCI	ULCI	
Duygusal İhmal	İntrusif-Muhtaçlık	-.14	.03	.00	-2.77	0.02	7.67	-.15	-.02	a Yolu
İntrusif-Muhtaçlık	Büyüklenmeci Narsisizm	-.16	.13	.22	-1.21	.17	7.75	-.43	.10	b Yolu
Duygusal İhmal	Büyüklenmeci Narsisizm	-.02	.06	.63	-.47	.006	.22	-.15	.09	c Yolu
Duygusal İhmal Kişilerarası Problemler	Büyüklenmeci Narsisizm	-.22	.13	.00	-3.17	.17	7.75	0.71	-.16	c' Yolu

Büyüklenmeci narsisizm ve duygusal ihmal arasındaki ilişkide kişilerarası problemlerin aracı rolünü incelemek için yapılan aracı etki analizi sonuçları tablo 3.7'de verilmiştir. Birinci olarak, duygusal ihmalin büyüklenmeci narsisizm üzerindeki doğrudan etkisi incelendiğinde istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde yordamadığı görülmektedir ($\beta = -.02$, %95 CI [-.15,.09], $p > .05$).

İkinci olarak, duygusal ihmalin İntusif-Muhtaçlığı istatistiksel olarak negatif yönde ve anlamlı bir şekilde yordadığı görülmektedir ($\beta = .14$, %95 CI [-.15,-.02], $p < .05$). Duygusal ihmalin İntusif-Muhtaçlık alt boyutundaki değişimin %1'ini açıklamaktadır ($R^2 = .006$). Son olarak, duygusal ihmal ve kişilerarası problemlerin büyüklenmeci narsisizme etkisine bakıldığında; duygusal ihmal ve kişilerarası problemler büyüklenmeci narsisizmdeki değişimin %17'sini açıklamaktadır ($R^2 = .17$). Kişilerarası problemlerin İntusif-Muhtaçlık alt boyutu duygusal ihmal ve

büyüklenmeci narsisizm ilişkisine dahil edildiğinde aracı etkinin anlamlı olduğu ($\beta = -.22$, %95 CI [-.71,-.16], $p < .05$) görülmüştür. Duygusal istismar ve kişilerarası problemlerin İntusif-Muhtaçlık hariç diğer alt boyutlarla anlamlı bir ilişkisi olmadığı görülmüştür.

Tablo 3.8 Duygusal İstismar ve Kırılgan Narsisizm Arasındaki İlişkide Kişilerarası Problemlerin Aracı Rolü

Yordayıcı Değişken	Bağımlı Değişken	β	SE	p	t	R^2	F	LLCI	ULCI	
Duygusal İstismar	Dominant /Kontrolcü	.13	.04	.01	.01	6.15	.02	.20		
Duygusal İstismar	Sosyal Çekiniklik	.27	.05	.00	.07	28.04	.17	.39		a Yolu
Dominant /Kontrolcü	Kırılgan Narsisizm	2.5		.00			.85	4.15		b Yolu
Sosyal Çekiniklik	Kırılgan Narsisizm	-.03		.00		.28	14.95	.13	3.26	
Duygusal İstismar	Kırılgan Narsisizm	.17	.59	.00	.03	10.79	.79	3.14		c Yolu
Duygusal İstismar	Kırılgan Narsisizm	.18	.84	.00			.03	.60		c' Yolu
Duygusal İstismar	Kırılgan Narsisizm	-.002	.79	.03		.28	14.95	-.42	.43	

Kırılgan narsisizm ve duygusal istismar arasındaki ilişkide kişilerarası problemlerin aracı rolünü incelemek için yapılan aracı etki analizi sonuçları tablo 3.8'de verilmiştir. Birinci olarak, duygusal istismarın kırılgan narsisizm üzerindeki doğrudan etkisini incelendiğinde pozitif yönde istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde yordadığı görülmektedir ($\beta = .17$, %95 CI [.79, 3.14], $p < .05$). Duygusal istismarın kırılgan narsisizmdeki değişimin %3'ünü açıklamaktadır ($R^2 = .03$).

İkinci olarak, Duygusal istismarın Dominant /Kontrolcü istatistiksel olarak pozitif yönde ve anlamlı bir şekilde yordadığı görülmektedir ($\beta = .13$, %95 CI [.02, .20], $p < .05$). Duygusal istismarın Dominant/Kontrolcü alt boyutundaki değişimin %1'ini açıklamaktadır ($R^2 = .01$). Duygusal istismarın Sosyal Çekinikliği istatistiksel olarak pozitif yönde bir şekilde yordadığı görülmektedir ($\beta = .27$, %95 CI [.17, .39], $p < .05$). Duygusal istismarın Sosyal Çekiniklik kişilerarası alt boyutundaki değişimin %7'sini

açıklamaktadır ($R^2 = .07$). Son olarak, Duygusal istismar ve kişilerarası problemlerin kırılğan narsisizme etkisine bakıldığında; Duygusal istismar ve kişilerarası problemler kırılğan narsisizmdeki değişimin %28'sini açıklamaktadır ($R^2 = .28$). Kişilerarası problemlerin Dominant/Kontrolcü alt boyutu duygusal istismar ve kırılğan narsisizm ilişkisine dahil edildiğinde aracı etkisinin anlamlı olduğu ($\beta = .18$, %95 CI [.03, .60], $p < .05$) görülmüştür. Kişilerarası problemlerin Sosyal Çekiniklik alt boyutu duygusal istismar ve kırılğan narsisizm ilişkisine dahil edildiğinde aracı etkisinin anlamlı olduğu ($\beta = -.002$, %95 CI [-.42, .43], $p < .05$) görülmüştür. Duygusal istismar ve kişilerarası problemlerin Dominant/Kontrolcü ve Sosyal Çekiniklik hariç diğer alt boyutlarının anlamlı bir ilişkisi olmadığı görülmüştür.

Tablo 3.9 Duygusal İhmal ve Kırılğan Narsisizm Arasındaki İlişkide Kişilerarası Problemlerin Aracı Rolü

Yordayıcı Değişken	Bağımlı Değişken	β	SE	p	t	R^2	F	LLCI	ULCI	
Duygusal İhmal	Sosyal Çekiniklik	.28	.03	.000	5.47	.07	29.93	.12	.27	a Yolu
Sosyal Çekiniklik	Kırılğan Narsisizm	.05	.77	.39	.85	.28	15.43	-.86	2.19	b Yolu
Duygusal İhmal	Kırılğan Narsisizm	-.06	.41	.25	-1.14	.00	1.30	-1.28	0.33	c Yolu
Duygusal İhmal Kişilerarası Problemler	Kırılğan Narsisizm	.18	.79	.01	2.55	.28	15.43	.46	3.60	c' Yolu

Kırılğan narsisizm ve duygusal ihmal arasındaki ilişkide kişilerarası problemlerin aracı rolünü incelemek için yapılan aracı etki analizi sonuçları tablo 3.9'da verilmiştir. Birinci olarak, duygusal ihmalin kırılğan narsisizm üzerindeki doğrudan etkisini incelendiğinde istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde yordamadığı görülmektedir ($\beta = -.06$, %95 CI [-1.28, .33], $p < .05$). Duygusal ihmalin kırılğan narsisizmdeki değişimin açıklanmasında rolü olmadığı anlaşılmaktadır ($R^2 = .00$).

İkinci olarak, Duygusal ihmalin Sosyal Çekinikliği istatistiksel olarak pozitif yönde ve anlamlı bir şekilde yordadığı görülmektedir ($\beta = .28$, %95 CI [.12, .27], $p < .05$). Duygusal ihmal Sosyal Çekiniklik alt boyutunun %7'sini açıklamaktadır. Son olarak, Duygusal ihmal ve kişilerarası problemler kırılğan narsisizme etkisine

bakıldığında; Duygusal ihmal ve kişilerarası problemlerin kırılğan narsisizmdeki değişimin %29'unu açıklamaktadır ($R^2 = .29$). Kişilerarası problemlerin Sosyal Çekiniklik alt boyutu duygusal ihmal ve kırılğan narsisizm ilişkisine dahil edildiğinde aracı etkisinin anlamlı olduğu ($\beta = .19$, %95 CI [.46, 3.60], $p < .05$) görülmüştür. Duygusal istismar ve kişilerarası problemlerin Sosyal Çekiniklik hariç diğer alt boyutlarının anlamlı bir ilişkisi olmadığı görülmüştür.

BÖLÜM 4

4. TARTIŞMA VE SONUÇ

Mevcut araştırmada, erken dönem yakın ilişkilerin kişilik gelişimi ve sosyal gelişimdeki önemini göz önünde bulundurulmuş ve çocukluk çağı duygusal travmaları ile narsisizm türleri arasındaki ilişkide kişilerarası problemlerin aracı rolü araştırılmıştır. Bu bölümde mevcut araştırmanın sonuçları literatür doğrultusunda incelenmiş ve tartişılmıştır.

4.1 Değişkenler Arasındaki İlişkilerin Tartışılması

Mevcut çalışmada, duygusal istismar ve ihmal ile büyüklenmeci ve kırılgan narsisizm arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Duygusal istismar ile büyüklenmeci narsisizm arasında negatif yönde ilişki görülmüştür. Sonuç olarak, duygusal istismar ile büyüklenmeci narsisizm arasında pozitif yönde ilişki beklenirken, tam tersi yönde bir ilişki bulunmuştur. Bireyin çocukluk döneminde duygusal istismar yaşama durumu azaldıkça büyüklenmeci narsisizm özellikleri gösterme eğilimi artmaktadır. Duygusal ihmal ile büyüklenmeci narsisizm arasında istatistiksel olarak anlamsız bir ilişki görülmüştür. Duygusal ihmal ile büyüklenmeci narsisizm arasında bir pozitif ilişki olduğu öngörülmüştür fakat mevcut araştırma sonuçları hipotezi desteklememektedir. Literatürde, narsisizm alt türleri ve duygusal istismar arasındaki ilişkiyi belirten araştırmaya rastlanmadığından ilgili olabilecek araştırmalar incelenmiştir. Kernberg (1975) annenin reddeden tutumu ile terk edilme duygularına maruz kalan çocuğun narsisizm gelişmesine neden olduğunu vurgularken; Kohut (1971) yine annenin çocuğa karşı olan değişken ve tutarsız ruh halinin çocuk tarafından pekiştirilmesi olarak belirtir. Temel teorisyen patolojik narsisizm gelişimi olarak almıştır. Literatürde narsisizm boyutlarının duygusal istismarla ilişkisini açıklayan bir açıklama yer

almadığı için ilgili olabilecek araştırmalar incelenmiştir. Örneğin, duygusal istismar olarak tanımlanan çocuğa üstün özellikler atfetme, çocuk yerine her şeyi yapan ebeveyn davranışları, koşullara bağlı olarak çocuğa sevme gösterme gibi davranışlara maruz kalınması narsisizm gelişimi ile ilişkili olduğunu belirtmiştir (Behary, 2014). Güncel literatüre bakıldığında, ebeveynler tarafından çocuklara uygulanan “duygusal istismar” teriminden yeni bir terim olan “narsisistik istismar”; yetişkin bireylerin ilişkilerindeki işlevsel olmayan tutumlar için kullanılmaktadır. Narsisistik istismar aynı zamanda, duygusal istismar bağlamında değerlendirilmektedir. Duygusal istismarda bulunan kişilerin davranışlarının altındaki yapıları incelemek son derece önemlidir. Narsisistik özelliklere sahip bireylerin, yıkıcı davranışlarının altındaki temel yapı “üstünlük imajı ile kendine odaklanma” ve “sınırsız yetki ve güç sahibi olma inancı”dır (Akiş ve Öztürk, 2021). Sınırsız güç sahibi olmak, üstünlük gibi özellikler büyüklenmeci narsisizmle ilişkilidir. Bu çalışmanın sonuçları, duygusal istismar ile büyüklenmeci narsisizm arasında negatif bir ilişkinin olduğunu belirtse de büyüklenmecilik, çocukta var olan benliğin alt yapısında kırılğan bir kendiliği korumak için var olduğu düşünölmektedir.

Duygusal istismar ile kırılğan narsisizm arasında pozitif yönde zayıf bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Duygusal istismar yaşantıları arttıkça, kırılğan narsisizm özelliklerinin varlığı da artar. Duygusal istismar ile kırılğan narsisizm arasında belirtildiği pozitif ve anlamlı ilişki beklentisi mevcut araştırma ile de desteklenmektedir. Duygusal ihmal kırılğan narsisizm arasında negatif yönde zayıf bir ilişki görölmektedir. Duygusal ihmal kırılğan narsisizm arasında pozitif ve anlamlı ilişki beklentisi mevcut araştırma ile desteklenmemektedir. Literatüre bakıldığında; erken dönemde bakım veren tarafından ihmale uğrama sonucunda çocuğun ihtiyaçları ve istekleri karşılanmamış olmaktadır. Karşılanmayan bu ihtiyaç ve istekler yetişkinlik döneminde kuracağı ilişkilerde doyumaya çalışacağı kırılğan bir benlik inşa etmesine neden olur (Winnicott, 1971). Anne baba tutumlarında çocuğun reddedilmesi yani bir kişi olarak kabul görmemesinin hem büyüklenmeci hem kırılğan narsisizm ile ilişkili olduğu belirtilmiştir (Huxley ve Bizumic, 2017). Literatürü desteklemek amacı ile klinisyenlerin patolojik narsisistik özellikler gösteren bireylerle yapacağı boylamsal bir çalışmanın daha güvenilir bilgi sağlayacağı düşünölmektedir. Boylamsal çalışmada, çocukluk dönemi travmatik yaşantıların tespiti ve uzun dönem izlenen bireylerin narsisizm boyutlarının hangi özelliklerini gösterdiği ile ilgili objektif bir

değerlendirme literatürdeki bu boşluğu dolduracağı ve destekleyeceği düşünülmektedir.

Mevcut çalışmada, kişilerarası problemler ve narsisizm türlerinin boyutları arasındaki ilişkisi de incelenmiştir. Soğuk /Mesafelilik, Sosyal Çekiniklik, Kendine güvenmeme/ Girişken olmama, Kendini Feda Etme, Aşırı Uyumluluk, Dominant /Kontrolcü ve İntusif-Muhtaçlık boyutları ile büyüklenmeci narsisizm arasında negatif yönde ilişki görülmektedir. Dominant/Kontrolcü ve Soğuk/Mesafeli boyutları ile pozitif yönde ilişki beklentisi mevcuttur. Fakat mevcut araştırmada negatif ilişkinin olduğu, ayrıca Kinci /Benmerkezci ile büyüklenmeci narsisizm arasında ilişki olmadığı bulunmuştur. Bu bulguya göre, büyüklenmeci narsisizm düzeyiyle, kişinin ilişkilerinde Soğuk /Mesafelilik, Sosyal Çekiniklik, Kendine güvenmeme/ Girişken olmama, Kendini Feda Etme, Aşırı Uyumluluk, Dominant /Kontrolcü ve İntusif-Muhtaçlık problemlerini gösterme düzeyi ters yönde değişiklik gösterecektir. Buradaki bulgularda literatürdeki diğer çalışmalardan farklı bir sonuca ulaşılmıştır. Literatüre göre, büyüklenmeci narsisizmin Dominant/Kontrolcü ve Kinci/Benmerkezci alt boyutlarıyla anlamlı şekilde ilişkili olduğu belirtilmiştir (Köymen, 2019). Pincus ve diğerlerinin (2009) çalışmasına göre kişilerarası problemlerinin Aşırı Uyumluluk boyutu ile büyüklenmeci narsisizm arasında pozitif yönde bir ilişki mevcuttur. Bu çalışmada ise, negatif yönde bir ilişki bulunmuştur. Büyüklenmeci narsisizmin Aşırı Uyumluluk alt boyutu ile ilişkili olmadığını belirten araştırmada mevcuttur (Bradlee ve Emmons, 1992). İntusif/Muhtaçlık alt boyutunun büyüklenmeci narsisizm ile pozitif şekilde ilişkili olduğunu belirten (Ogrodniczuk ve vd., 2009; Pincus ve vd., 2009) araştırmalar bu çalışmadaki sonuç ile örtüşmemektedir. Dolayısıyla literatürdeki araştırmalardaki sonuçlarda da farklılaşmaktadır. Çalışmadaki bu bulgunun katılımcıların ölçeklerdeki narsisizm ilişkili maddelere yargılayıcı tutumlarından kaynaklanmış olabileceği düşünülmektedir.

Kırılgan narsisizm ile Dominant/Kontrolcü, Sosyal Çekiniklik, Kendine güvenmeme/Girişken olmama, Kendini Feda Etme, Aşırı Uyumluluk ve İntusif/Muhtaçlık boyutları arasında pozitif yönde bir ilişki vardır. Kırılgan narsisizm ile Dominant /Kontrolcü, Sosyal Çekiniklik, Kendine güvenmeme/ Girişken olmama, Kendini Feda Etme, Aşırı Uyumluluk ve İntusif/Muhtaçlık boyutları arasında pozitif ilişki yönü mevcut araştırmanın bulguları ile örtüşmektedir. Kendini feda etme davranışları, başkaları için empatik ve samimi olarak anlaşılabilir ama bu davranışlar aslında kendilerini başkalarından üstün görmeye yöneliktir. Örneğin, kırılgan

narsisistik özelliğe sahip kişiler özellikle yetenek ve kaynak bakımından kendilerinden daha zayıf kişilerle ilişki kurmayı tercih etmektedirler. Bu kişiler kendilerinden daha az kaynak ve kapasiteye sahip olanları kahramanca kurtarma fantezileri ile ilgilidir (Köymen, 2019; Cooper, 1998). Pincus ve diğerlerinin (2009) yaptığı bir çalışmada aşırı uyumluluk kırılma narsisizm ile pozitif yönde ilişkili olmadığını belirtmişlerdir. Alan yazın incelendiğinde İntusif-Muhtaçlık boyutunun büyüklenmeci narsisizm ile pozitif yönde ilişkili olduğu (Ogrodniczuk ve vd., 2009; Pincus ve vd., 2009) fakat bu alt boyutun kırılma narsisizm ile ilişkisi olmadığı belirtilmektedir (Pincus ve vd., 2009). Literatürdeki sonuçlar ve mevcut araştırma sonuçları farklılaşmaktadır. Bu farklılaşma kullanılan ölçeklerin aynı olmaması ve toplumsal-kültürel etkenler ile açıklanabilir. Diğer çalışmalara bakıldığında, Raskin ve Hall (1979)'in geliştirdiği ve Türkçe adaptasyon çalışması Kızıltan (2000) tarafından yapılan Narsistik Kişilik Envanteri-40 veya Kırılma ve büyüklenmeci narsisizmi değerlendirmek amacı ile Pincus ve diğerleri (2009) tarafından geliştirilen ve Türkçe'ye uyarlama çalışması Büyüküngör (2016) tarafından yapılan Patolojik Narsisizm Envanteri'nin sıkça kullanıldığı görülmüştür. Toplumsal ve kültürel faktörler açısından değerlendirildiğinde, Aşırı Uyumlu ve İntusif/Muhtaçlık alt boyutlarının kırılma ve büyüklenmeci narsisizm ile pozitif yönde ilişkili olması toplulukçu bir kültürün hâkim olmasıyla açıklanabileceği düşünülmektedir. Ek olarak, Türkiye'de yaşayan katılımcılarla gerçekleştirilen mevcut çalışmada, ülkenin kültürünün paylaşımcı ve bireysellikten daha fazla kolleflik hâkim olması nedeniyle alanyazından farklılaşmaların olması doğal olduğu düşünülmektedir.

Bu çalışmada duygusal istismar ve ihmalin kişilerarası problemler alt boyutlarıyla ilişkisi incelenmiştir. Duygusal İstismar ile Kendini Feda Etme, İntusif-Muhtaçlık, Dominant/Kontrolcü, Benmerkezcilik, Sosyal Çekiniklik, Kendine güvenmeme, Soğuk /Mesafelilik ve Aşırı Uyumluluk arasında pozitif yönde ilişki görülmektedir. Kişinin duygusal istismara maruz kalma düzeyindeki değişim Kendini Feda Etme, Sosyal Çekinik, İntusif-Muhtaçlık, Dominant/Kontrolcü, Kinci/Benmerkezci, Soğuk /Mesafeli, Kendine güvenmeme ve Aşırı Uyumluluk adlı kişilerarası problemlerin görülmesiyle paralel yönde olacaktır. Duygusal ihmal ile Dominant/Kontrolcü, Kendini Feda Etme ve İntusif/Muhtaçlık arasında negatif yönde bir ilişki vardır. Kişinin duygusal ihmale maruz kalma düzeyindeki değişim Dominant /Kontrolcü, Kendini Feda Etme ve İntusif/Muhtaçlık adlı kişilerarası problemlerin görülmesiyle ters orantılı olacaktır. Duygusal İhmal ile Kinci/Benmerkezci,

Soğuk/Mesafelilik, Kendine güvenmeme/Girişken olmama, Sosyal Çekiniklik ve Aşırı Uyumluluk arasında pozitif bir ilişki görülmüştür. Literatürdeki çalışmalar, kişilerarası problemlerle çocuk istismarı ve ihmalinin ilişkili olduğunu göstermiştir (Drapeau ve Perry, 2004). Poole, Dobson ve Pusch, (2018) yapmış olduğu çalışmada, çocukluk çağı travma yaşantısı olan bireylerin kişilerarası ilişkilerde daha fazla zorluk yaşadıklarını belirtmişlerdir. Baş bir çalışmada ise çocukluk dönemindeki duygusal istismar, duygusal ihmal ve cinsel istismar, yetişkinlikteki genel kişilerarası sıkıntı ve çeşitli kişilerarası sorun alanları ile anlamlı bir şekilde ilişkili bulunmuştur (Huh, Kim, Yu ve Chae, 2014). Çocukluk çağı travmatik yaşantıları ile kişilerarası problemler arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırmaların sınırlı olduğu bilinmektedir. Literatürde hem istismar türleri hem ihmalin alt boyutlarının ve etkilerinin kişilerarası problemlerle incelendiği bir araştırmaya rastlanmamıştır.

4.2 Çocukluk Çağı Travmaları ve Narsisizm Türleri Arasındaki İlişkide Kişilerarası Problemlerin Aracı Rolünün Tartışılması

Bu araştırmada, çocukluk çağı travmaları ile narsisizm arasındaki ilişkide kişilerarası problemlerin aracı rolü incelenmiştir. Kişilerarası problemler alt boyutlarının bazılarının tam aracılık bazısının ise kısmi aracılık rolüne sahip olduğu bulunmuştur.

Duygusal istismar büyüklenmeci narsisizmi pozitif yönde ve istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde yordadığı görülmektedir. Duygusal istismar büyüklenmeci narsisizmi yordadığı öngörüsü, araştırma bulguları olarak desteklemektedir. Duygusal istismar ve büyüklenmeci narsisizm ilişkisine kişilerarası problemler aracı değişken olarak dahil edildiğinde; Dominant /Kontrolcü alt boyutu duygusal istismar ve büyüklenmeci narsisizm ilişkisinde dolaylı etkisinin anlamlı ve tam aracılık göstermiş olduğu bulunmuştur. Dominant/Kontrolcü, Kinci/Benmerkezci, Soğuk/Mesafeli kişilerarası problem boyutlarının, duygusal istismar ve büyüklenmeci narsisizm arasındaki ilişkide aracı rolünün olması öngörüsü, araştırma bulguları ile desteklenmektedir. Literatürde çocukluk çağı duygusal istismar, büyüklenmeci narsisizm ve kişilerarası problemleri içeren araştırmaya rastlanmamış olmak ile çocukluk çağı travmaları ve kişilerarası problemleri içeren araştırmalar mevcuttur. Kore’de depresyon ve kaygı tanısı olan ve olmayan bireylerle gerçekleştirilen bir araştırmada, çocuklukta istismara uğramamış hastalara göre önemli ölçüde ve daha

yüksek düzeyde Dominant/Kontrolcü ve İntusif-Muhtaçlık kişilerarası problemler bildirmişlerdir (Huh, Kim, Yu ve Chae, 2014). Ek olarak, literatüre bakıldığında, birincil bakıcı tarafından çocuğa karşı gerçekleştirilen duygusal ihmal (örneğin; gereken onay, sevgi ve ilgi karşılanmadığında) nedeniyle çocuk bu ihtiyaçlarını dışarıdaki kişilere odaklanarak diğer kişilerden hayranlık ve ilgi bekleyerek karşılamaya çalışır (Linehan, 1993). Literatürde duygusal ihmalin büyüklenmecilikle ilişkili olduğunun belirtilmesine rağmen mevcut araştırmada duygusal istismarın büyüklenmeci narsisizm yordarken Dominant/Kontrolcü kişilerarası problemler ile daha iyi açıklandığı bulunmuştur. Bir meta-analiz çalışması büyüklenmeci narsisizmin benmerkezci kişilerarası davranışlar ile güçlü bir ilişkisi olduğunu belirtmektedir (Smith, vChen, Sherry, Saklofske, Flett ve Hewitt, 2016). Literatürde Kinci/Benmerkezci davranışlar narsisistik özellikleri yordadığı belirtilmiştir fakat mevcut araştırmada sadece Dominant/Kontrolcü kişilerarası problemler alt boyutu ile narsisizm boyutlarını yordadığına ulaşılmıştır; bu sonucun literatürde yeni bir açı olduğu düşünülmektedir.

Narsisizmi temelden ele almak gerekirse kişinin yaşamındaki diğer bireyler tarafından yeterince değer görmemesi ve ilgi verilmemesi olduğu belirtilmektedir. Bireyin, diğer kişilerle olan ilişkilerinde de güç sahibi olma, değersiz hissettiğinde öfkelenme gibi davranışların ortaya çıkabileceği belirtilmektedir (McKee ve Feather, 2008). Bu bağlamda değerlendirildiğinde sosyal ortamlarda güç sahibi olma ve dominant olma tutumları ile mevcut araştırmada büyüklenmeci narsisizm ilişkisi anlamlıdır. Kişilerarası problemlerin İntusif-Muhtaçlık alt boyutu duygusal ihmal ve büyüklenmeci narsisizm ilişkisine dahil edildiğinde dolaylı etkisinin anlamlı olduğu ve kısmi aracılık göstermiştir. Araştırma bulguları duygusal ihmal ve büyüklenmeci narsisizme dahil edilen kişilerarası problemlerin aracı rolü öngörüsü kısmi olarak desteklemektedir. Çünkü Sosyal Çekiniklik, Kendini Feda Etme, Kendine güvenmeme ve Aşırı Uyumluluk için aracı etki yoktur. Literatüre bakıldığında, çocuklukta duygusal ihmal yaşamış hastaların çok çeşitli kişilerarası sorunlar sergilediği ve özellikle Dominant /Kontrolcü ve İntusif-Muhtaçlık kişilerarası problemler bildikleri bulunmuştur (Huh, Kim, Yu ve Chae, 2014). Türk toplumunda diğer kişilere karşı paylaşımcı olma ve kişilerarası ilişkilerde özel bilgilerin paylaşılmasının normal görülmektedir. Mevcut araştırmanın kollektif bir kültürde gerçekleştirilmesi sonucunda İntusif/Muhtaçlık alt boyutunun büyüklenmeci narsisizmi yordamasının nedeni olarak görülebilir.

Duygusal ihmalin kırılğan narsisizm üzerindeki doğrudan etkisini incelendiğinde istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde yordamadığı görülmektedir. Türk kültüründe çocuk büyütülürken uygulanan yöntemler normal olarak kabul görülmekte olup, duygusal ihmal olarak (örneğin, çocuğun şımarmaması adına ihtiyaç duyulan sevgi ve ilgiyi göstermemek) değerlendirilmemektedir. Kültür farklılığı nedeni ile katılımcıların duygusal ihmali içeren maddelere yanlı yanıt vermiş olabileceği düşünülmektedir. Duygusal istismarın kırılğan narsisizm üzerindeki doğrudan etkisini incelendiğinde pozitif yönde istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir. Kişilerarası problemler Dominant /Kontrolcü ve Sosyal Çekiniklik alt boyutları duygusal istismar ve kırılğan narsisizm ilişkisine dahil edildiğinde aracı etkisinin anlamlı olduğu görülmüştür. Narsisistik savunmasızlığı yüksek olan bireyler, aynı zamanda, sosyal kaçınma ve soğukluk ile daha fazla kişilerarası güçlükler belirtmişlerdir (Cain, Jowers, Blanchard, Nelson ve Huprich, 2021; Dickinson ve Pincus, 2003). Kırılğan narsisizmi öncelikle, itaatkâr veya baskın bir şekilde tezahür edebilen kişilerarası soğukluk ile ilgili olduğu belirtilmektedir (Miller, Price, Gentile, Lynam ve Campbell, 2012). Bu nedenle Sosyal Çekiniklik kişilerarası problemler alt boyutu duygusal istismar ve kırılğan narsisizm ilişkisine dahil olduğunda aracı role sahip olması sonucunun alan yazınla paralel olduğu görülmektedir.

BÖLÜM 5

5. SINIRLILIKLAR VE ÖNERİLER

Mevcut araştırmada çocukluk çağı travmaları ile narsisizm türleri arasındaki ilişkide kişilerarası problemlerin aracılığı incelenmiştir. Son bölüm olarak bu kısımda, araştırmanın sınırlılıkları ve gelecek araştırmalara yönelik öneriler verilmiştir.

Mevcut araştırmada örneklem olarak psikiyatrik tanı almamış ve psikiyatrik ilaç kullanmayan katılımcılar kabul edilmiştir. Herhangi bir psikopatolojiye sahip olup olunmadığının değerlendirmesi, bir klinisyen tarafında ön değerlendirilme yapılması ve psikopatoloji konusunda bilgi veren ölçeklerin (MPPI v.b) ölçüm araçları arasında yer alması ile bu ölçütün daha güvenilir hale geleceği düşünölmektedir. Kişilere uygulanan envanterler öz bildirimine dayalı ve online olarak katılım gösterdikleri düşünöldüğünde, katılımcıların envanterdeki maddelere yanlı olarak cevap verebileceği düşünölmektedir. Özellikle narsisizm kavramının kapsamı düşünöldüğünde katılımcıların kendine ve çevresine dair yaptıkları değerlendirmelerin objektifliğinin olumsuz etkilenmiş olabileceği düşünölmektedir. Bireyin kendini objektif olarak değerlendirmesinin zor olduğu kabul edildiğinde ilerleyen dönemlerdeki araştırmalarda, araştırmacının bireyin ebeveynleri, eř, kardeş gibi yakın ilişkide olduğu kişilerle görüşme yapılması şekilinde çoklu kaynaklardan veri toplamasının çalışma bulgularını daha güvenli hale getireceği düşünölmektedir. Çalışmada yer alan katılımcıların sosyodemografik özellikleri araştırma hipotezleri içinde değerlendirilmemiş, bu özellikler değişken olarak ele alınıp analizlere dahil edilmemiştir. Örneğin, büyükenmeci narsisizmin erkeklerde kadınlara göre daha çok göröldüğü alan yazında belirtilmektedir. Kadın ve erkek fizyolojik, bilişsel ve duygusal yapısındaki farklar nedeni ile yapılacak diğer çalışmalarda bu değişkenlerin

değerlendirmeye alınması araştırma değişkenleri arasındaki ilişkinin daha kapsamlı değerlendirilmesini sağlayacağından önemli görülmektedir.

Mevcut çalışma, narsisizm türleri ile çocukluk çağı travmaları ve kişilerarası problemler değişkenlerinin birlikte incelendiği az çalışmalardan biri olması nedeniyle alan yazında özgün bir yerde olduğu düşünülmektedir. Son olarak, analizler sonucunda, benzer kavramların araştırıldığı diğer klinik psikoloji çalışmalarına ışık tutacağı düşünülmektedir. Bu çalışma ile özellikle gelişim dönemi mevcut araştırmalar ve psikopatoloji gelişimi alanına önemli bir katkı sağlandığı düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

- Ak, A. (2017). *İnfertilite tanısı almış erkeklerin ruhsallıklarının narsisizm ekseninde projektif testler aracılığıyla incelenmesi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi Sbe. İstanbul.
- Akbaş S., Turla A., Karabekiroğlu K., Şenses A., Karakurt Mn., Taşdemir Gn., Et Al. (2009). Adli makamlarca çocuk psikiyatrisi polikliniğine gönderilen cinsel istismara uğramış çocukların istismar şekilleri, ruhsal ve fiziksel muayene özellikleri. *Adli Bilimler Dergisi*, 8:1-27.
- Akhtar, N., & Tomasello, M. (1997). Young children's productivity with word order and verb morphology. *Developmental Psychology*, 33(6), 952–965.
- Akhtar, S., ve Thomson, J. A. (1982). Overview: narcissistic personality disorder. *The American Journal Of Psychiatry*, 139(1), 12–20.
- AKIŞ, A. D., & ÖZTÜRK, E. (2021). Patolojik narsisizm: duygusal istismar ve "gaslighting" perspektifinden kapsamlı bir değerlendirme. *Artuklu İnsan ve Toplum Bilim Dergisi*, 6(2), 1-31.
- Akyunus, M. & Akbay, S. (2022). Algılanan ebeveynlik biçimlerinin kişilerarası döngüsel model üzerinde temsili. *AYNA Klinik Psikoloji Dergisi*, 9(1), 160-181.
- Akyunus, M. & Gençöz, T. (2016). Kişilik bozukluğu inanışlarının kişilerarası döngüsel model üzerindeki temsili. *Türk Psikoloji Dergisi*, 31(77), 1-7.
- Alden, L. E., Wiggins, J. S., & Pincus, A. L. (1990). Construction of circumplex scales for the inventory of interpersonal problems. *Journal Of Personality Assessment*, 55(3-4), 521–536.
- Alpaslan, A. H. (2014). Çocukluk döneminde cinsel istismar. *Kocatepe Tıp Dergisi*, 15 (2), 194-201.
- American Professional Society on the Abuse of Children, (APSAC, 1995), *Guidelines for the psychosocial evaluation of suspected psychological maltreatment in children and adolescents*. Chicago, IL: APSAC.

- Aust, S., Hartwig, E. A., Heuser, I. Ve Bajbouj, M. (2012). The role of early emotional neglect in alexithymia. *Psychological Trauma: Theory, Research, Practice, And Policy*, 1-8.
- Bağrıaçık, Y., (2019). *Çocukluk çağı travmalarının kişilik ve psikolojik dayanıklılık ile ilişkisi*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Yakın Doğu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Lefkoşa.
- Behary, W. T. (2014). *Narsistle ateşkes*. Psikonet Yayınları.
- Bernstein, D. P., Fink, L., Handelsman, L., Foote, J., Lovejoy, M., Wenzel, K., Sapareto, E., & Ruggiero, J. (1994). Initial reliability and validity of a new retrospective measure of child abuse and neglect. *The American Journal Of Psychiatry*, 151(8), 1132–1136.
- Betan, E., Heim A. K., Conklin C. Z., & Westen, D. (2005). Countertransference phenomena and personality pathology in clinical practice: an empirical investigation. *American Journal of Psychiatry* 162, 890–898.
- Bilim, G. (2012). *Çocukluk çağı örselenme yaşantıları: duygu düzenleme, kişilerarası tarz ve genel psikolojik sağlık açısından bir inceleme*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.
- Bosson, J. K., Lakey, C. E., Campbell, W. K., Zeigler-Hill, V., Jordan, C. H., & Kernis, M. H. (2008). Untangling the links between narcissism and self-esteem: a theoretical and empirical review. *Social And Personality Psychology Compass*, 2(3), 1415–1439.
- Bradlee, P. M., & Emmons, R. A. (1992). Locating narcissism within the interpersonal circumplex and the five-factor model. *Personality and Individual Differences*, 13(7), 821-830.
- Brummelman, E., Thomaes, S., Nelemans, S. A., De Castro, B. O., Overbeek, G. ve Bushman, B. J. (2015). Origins of narcissism in children. *Proceedings Of The National Academy Of Sciences*, 112(12), 3659-3662.
- Butchart, A. Ve Mikton, C. (2014). *Global status report on violence prevention*. Technical Report. World Health Organization.
- Büyükgüngör, A. (2016) *The turkish adaption of the pathological narcissism inventory*. (Yüksek Lisans Tezi). Bahçeşehir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2012). *Örnekleme yöntemleri*. <http://w3.balikesir.edu.tr/~msackes/wp/wp-content/uploads/2012/03/BAY-Final-Konulari.pdf> adresinden alındı.
- Büyüköztürk, Ş., Çocukluk-Bökeoğlu, Ö. ve Köklü, N. (2011). *Sosyal bilimler için istatistik* (7.baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

- Cain, N. M., Jowers, C., Blanchard, M., Nelson, S., & Huprich, S. K. (2021). Examining the interpersonal profiles and nomological network associated with narcissistic grandiosity and narcissistic vulnerability. *Psychopathology*, 54(1), 26–38.
- Cain, N. M., Pincus, A. L., & Ansell, E. B. (2008). Narcissism at the crossroads: phenotypic description of pathological narcissism across clinical theory, social/personality psychology and psychiatric diagnosis. *Clinical Psychology Review*, 28(4), 638–656.
- Campbell, W. K., & Foster, J. D. (2007). *The narcissistic self: background, an extended agency model and ongoing controversies*. In C. Sedikides & S. J. Spencer (Eds.), *The Self* (Pp. 115–138). Psychology Press.
- Campbell, W. K., & Miller, J. D. (2011). *The Handbook Of Narcissism and Narcissistic Personality Disorder*. 309-318. Doi:10.1002/9781118093108
- Can, M., Tirtıl, L., Dokgöz, H. (2009). *Çocuk istismarı olgularında hekim sorumluluğu, birinci basamakta adli tıp*, Ed. S. Koç ve M. Can (Ed.) 2. Baskı, İstanbul Tabip Odası.
- Cesarei, A. O. (2005). *Early Trauma and narcissism–autism bipolarity*, *Int J Psychoanal*, 86, 657–675
- Christ, C., De Waal, M. M., Dekker, J. J. M., van Kuijk, I., Van Schaik, D. J. F., Kikkert, M. J., Goudriaan, A. E., Beekman, A. T. F., & Messman-Moore, T. L. (2019). Linking childhood emotional abuse and depressive symptoms: the role of emotion dysregulation and interpersonal problems. *PLoS ONE*, 14(2), 1-18. [e0211882].
- Cicchetti, D., & Barnett, D. (1991). *Toward the development of a scientific nosology of child maltreatment*. in d. cicchetti & w. m. grove (eds.), *thinking clearly about psychology: essays in honor of paul e. meehl*, Vol. 1. Matters Of Public Interest; Vol. 2. Personality And Psychopathology (Pp. 346–377). University Of Minnesota Press.
- Claudio, L. (2016). Can parenting styles affect the children’s development of narcissism? a systematic review. *The Open Psychology Journal*, 9, 84-94.
- Cooper, H. (1988). Organizing knowledge syntheses: a taxonomy of literature reviews. *Knowledge In Society*, 1, 104-126.
- Crockatt, P. (2006). Freud’s “On narcissism: an introduction.” *Journal Of Child Psychotherapy*, 32(1), 4–20.
- Czarna, A. Z., Dufner, M., & Clifton, A. D. (2014). The effects of vulnerable and grandiose narcissism on liking-based and disliking-based centrality in social networks. *Journal Of Research in Personality*, 50, 42–45.
- Çabuk, O. (2015). *Çocukluk travmaları, kişilik özellikleri ve kişilerarası sorunların psikolojik sağlık üzerindeki etkileri*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Orta Doğu Teknik Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.

- Çetin F.Ç., Pehlivan Türk B., Ünal F., Uslu R., İşeri E., Türkbay T., Coşkun A., Miral S., Motavallı N., editörler. *Çocuk ve ergen psikiyatrisi temel kitabı*. 1.Baskı, Ankara: Hekimler Yayın Birliği.
- Davis, J., Petretic-Jackson, P. & Ting, L. (2001). Intimacy dysfunction and trauma symptomatology: long-term correlates of different types of child abuse. *Journal of Traumatic Stress*, 14, 63–79
- Day, N. J. S., Townsend, M. L., & Grenyer, B. F. S. (2020). Living with pathological narcissism: a qualitative study. *Borderline Personality Disorder And Emotion Dysregulation*, 7(1), 19.
- De Paul, J. ve Guibert, M. (2008). Empathy and child neglect: a theoretical model. *Child Abuse And Neglect*, 32(11), 1063-1071.
- Dickinson, K. A., & Pincus, A. L. (2003). Interpersonal analysis of grandiose and vulnerable narcissism. *Journal Of Personality Disorders*, 17(3), 188–207.
- Drapeau, M., & Perry, J. C. (2004). Childhood trauma and adult interpersonal functioning: a study using the core conflictual relationship theme method (CCRT). *Child Abuse & Neglect*, 28(10), 1049–1066.
- Dubowitz, H., Giardino, A., & Gustavson, E. (2000). Child neglect: guidance for pediatricians. *Pediatrics in Review*, 21(4), 111–116.
- Eldoğan, D. (2016). Hangi narsizm? büyüklenmeci ve kırılğan narsizmin karşılaştırılmasına ilişkin bir gözden geçirme. *Türk Psikoloji Yazıları*, 19(37), 1-10.
- Elibol, Ş. & Sevi Tok, E. S. (2019). Bağlanma stilleri, duygu düzenleme, reddedilme duyarlılığı, yakınlık korkusu ve kendini saklamanın kırılğan narsisizm ile ilişkisi. *Ayna Klinik Psikoloji Dergisi*, 6(2), 127-148.
- Eng, W., & Heimberg, R. G. (2006). Interpersonal correlates of generalized anxiety disorder: Self versus other perception. *Journal of Anxiety Disorders*, 20(3), 380–387.
- Erdoğan, B., & Şahin, M. (2020). Yetişkin Bireylerde Narsisizm, Yakın İlişkiler ve Cinsellik. *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 6(27), 266- 287.
- Feather, N. T., & McKee, I. R. (2008). Values and prejudice: predictors of attitudes toward australian aborigines. *Australian Journal of Psychology*, 60, 80-90.
- Finzi-Dottan, R., Karu, T. (2006). From emotional abuse in childhood to psychopathology in adulthood. *Journal of Nerv Ment Dis*, 194, 616–621.
- Fonagy, P., Gergely, G., Jurist, L.E., & Target, M. (2004). *Affect regulation, mentalization, and the development of the self*. London: Karnac.
- Frances, K. G. (2017). Treating Adult survivors of childhood emotional abuse and neglect: a new framework. *Amerikan Journal of Orthopsychiatry*, 87(1), 86-93.

- Freud, S. (1905/1953). *Three essays on the theory of sexuality*. in j. strachey (ed.), *the standard edition of the complete psychological works of sigmund freud* (Vol. 7, P.135-243). Hogarth Press Ltd: London.
- Freud, S. (1914/1991). *On narcissism: an introduction*. In J. Sandler, E. Person, & P. Fonagy (Eds.)
- Freud, S. (1931/1959) Libidinal Types, In J. Strachey (Ed.) *Collected papers*, Vol 5, Chapter XXIII. Hogarth Press Ltd: London.
- Freud, S. (2006). *Narsisizm üzerine ve scherber vakası* (M. Atakay, Çev.). İstanbul: Metis. (Orijinal Metin Yılı 1914).
- Gabbard, G. O. (1989). Two subtypes of narcissistic personality disorder. *Bulletin Of The Menninger Clinic*, 53(6), 527-532.
- Bogdan, R., Williamson, D. E. ve Hariri, A. R. (2012). Mineralocorticoid receptor iso/val (rs5522) genotype moderates the association between previous childhood emotional neglect and amygdala reactivity. *American Journal of Psychiatry*, 169(5), 515-522.
- Gilbert, F. Ve Daffern, M. (2013). The association between early maladaptive schema and personality disorder traits in an offender population. *Psychology Crime & Law*, 19(10), 933-946.
- Gurtman, M. B. (1992). Trust, Distrust and interpersonal problems: a circumplex analysis. *Journal Of Personality And Social Psychology*, 62(6), 989–1002.
- Güler, N., Uzun, S., Boztaş, Z., Aydoğan, S. (2002). Anneleri tarafından çocuklara uygulanan duygusal ve fiziksel istismar/ihmal davranışı ve bunu etkileyen faktörler. *C. Ü. Tıp Fakültesi Dergisi*, 24(3), 128 – 134
- Hansen-Brown, A. A., & Freis, S. D. (2021). Assuming the worst: hostile attribution bias in vulnerable narcissists. *Self And Identity*, 20(2), 152–164.
- Hartmann, H. (1950). Comments on the psychoanalytic theory of the ego. *The Psychoanalytic Study Of The Child*, 5(1), 74- 96
- Hayes, A. F. (2013). *Introduction to mediation, moderation, and conditional process analysis: a regression-based approach*. Guilford Press.
- Helvacı Çelik, F. G. & Hocaoglu, Ç. (2018). Çocukluk çağı travmaları: bir gözden geçirme. *Sakarya Tıp Dergisi*, 8(4), 695-711.
- Herman, J. (2007). *Travma ve iyileşme*. İstanbul: Literatür Yayıncılık.
- Hildyard, K. L. & Wolfe, D. A. “Child neglect: developmental issues and outcomes,” *Child Abuse & Neglect*. 26(6-7), 679-695, 2002.
- Horton, R. S., Bleau, G., & Drwecki, B. (2006). Parenting narcissus: what are the links between parenting and narcissism?. *Journal Of Personality*, 74(2), 345-376.

- Hovens, J. G. F. M., Wiersma, J.E., Giltay, E. J., van Oppen, P., Spinhoven, P., Penninx, B. ve diğeri (2010). Childhood life events and childhood trauma in adult patients with depressive, anxiety and comorbid disorders vs. controls, *Acta Psychiatr Scand*, 122, 66-74.
- Huh, H.J., Kim, S.Y., Yu, J.J., & Chae, J.H. (2014). Childhood trauma and adult interpersonal relationship problems in patients with depression and anxiety disorders. *Annals Of General Psychiatry*, 13(1), 1-13.
- Huxley, E., & Bizumic, B. (2017). Parental invalidation and the development of narcissism. *The Journal Of Psychology: Interdisciplinary And Applied*, 151(2), 130-147.
- Jirapramukpitak, T., Prince, M., & Harpham, T. (2005). The experience of abuse and mental health in the young thai population a preliminary survey. *Social Psychiatry And Psychiatric Epidemiology*, 40(12), 955-963.
- Kaplan, S., Pelcovitz, D., & Labruna, V. (1999). Child and adolescent abuse and neglect research: a review of the past 10 years. part 1: physical and emotional abuse and neglect. *Journal Of The American Academy Of Child And Adolescent Psychiatry*, 38, 1214-1222.
- Kara, B., Biçer, Ü., Gökalp, A. S. (2004). Çocuk istismarı. *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi*, 47, 140-151.
- Karasar, N. (2000). *Bilimsel araştırma yöntemi*. 10. basım. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kaya, F. (2010). *Çocukluk döneminde yaşanan istismarın kişilerarası ilişki tarzları üzerindeki etkisi: erken dönem uyum bozucu şemaların aracı rolü*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.
- Kaya-Tezel, F., Turan-Kışlak, Ş. ve Boysan, M. (2015). Relationships between childhood traumatic experiences, early maladaptive schemas and interpersonal styles. *Nöro Psikiyatri Arşivi*, 52(3), 226-232.
- Kealy, D., Laverdière, O., Cox, D. W., & Hewitt, P. L. (2020). *Childhood emotional neglect and depressive and anxiety symptoms among mental health outpatients: the mediating roles of narcissistic vulnerability and shame*. *Journal Of Mental Health* (Abingdon, England), 1-9. Advance Online Publication.
- Kempe, C.H., Silverman, F.N., Steele, B.F., Droegemueller, W., & Silver, H.K. (1962). The battered-child syndrome. *JAMA*, 181, 17-24.
- Kernberg, O. F. (2004). *Aggressivity, narcissism, and self-destructiveness in the psychotherapeutic relationship*. New Haven: Yale University Press.
- Kernberg, O.F. (2020). *Sınır durumlar ve patolojik narsisizm* (M. Atakay, Çev.). İstanbul: Metis Yayınları / Ötekini Dinlemek 7- (Orijinal Çalışma Basım Tarihi 1975).

- Kılıç, S. (2013) “Örnekleme yöntemleri”, *Journal of Mood Disorders*, pp. 44-66
- Kızıltan, H. (2000). *Narcissistic personality inventory (npi) ölçeğinin türkçe formu dil eşdeğerliliği, güvenirlik ve geçerlilik çalışmaları*. (Yüksek lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Kızıltan, H. (2011). Narsisizm ya da ruhsallığın ontolojisi. *Doğu Batı Düşünce Dergisi*, (56), 55, 83.
- Kim, J. ve Cicchetti, D. (2010). Longitudinal pathways linking child maltreatment, emotion regulation, peer relations, and psychopathology. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 51(6), 706-716.
- Klimes-Dougan, B., & Kistner, J. (1990). Physically abused preschoolers' responses to peers' distress. *Developmental Psychology*, 26(4), 599–602.
- Kohut H. (1972) Thoughts on narcissism and narcissistic rage. *The Psychoanalytic Study Of The Child*, 27, 360–400.
- Kohut, H. (1966). Forms and transformations of narcissism. *Journal Of The American Psychoanalytic Association*, 14, 243-272.
- Kohut, H. (1968) The psychoanalytic treatment of narcissistic personality disorders: outline of a systematic approach. *The Psychoanalytic Study Of The Child*, 23, 86- 113.
- Kohut, H. (1971). *The analysis of the self: a systematic approach to the treatment of narcissistic personality disorders*. Madison, Ct: International Universities Press.
- Kohut, H. (1977). *The restoration of the self*. New York: International Universities Press.
- Kohut, H. (2005). *Kendiliğin çözümlenmesi* (C. Atabaşoğlu, B. Büyükkal, C. İşcan, Çev.). İstanbul: Metis (Orijinal Eser 1971).
- Kohut, H. (2020). *Kendiliğin yeniden yapılanması* (M. Atakay, Çev.). İstanbul: Metis Yayınları (Orijinal Eser 1977).
- Kohut, H., & Wolf, E. S. (1986). *The disorders of self and their treatment: an outline. in a. p. morrison (ed.), essential papers on narcissism* (Pp. 175–196). New York And London: New York University Press.
- Köymen, E. (2019). *Büyüklemeçi narsisizm ve kırılğan narsisizm ile bilişsel duygu düzenleme ve kişilerarası problemlerin* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Krug, E. G., Mercy, J. A., Dahlberg, L. L., & Zwi, A. B. (2002). *The world report on violence and health*. *Lancet* (London, England), 360(9339), 1083–1088.
- Ksinan, A. J., & Vazsonyi, A. T. (2016). Narcissism, internet, and social relations: a study of two tales. *Personality And Individual Differences*, 94, 118–123.

- Küçükaltun, T. (2022). *Bağlanma stilleri, üst-duygu ve kişilerarası duygu düzenleme stratejilerinin kişilerarası problemlerle ilişkisinin incelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Maltepe Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.
- Leary, T. (1957). *Interpersonal diagnosis of personality; a functional theory and methodology for personality evaluation*. Ronald Press.
- Levendosky, A. A., & Graham-Bermann, S. A. (2000). Behavioral observations of parenting in battered women. *Journal of Family Psychology*, 14(1), 80–94.
- Levy, K. N., Ellison, W. D. Ve Reynoso, J. S. (2011). A Historical Review Of Narcissism And Narcissistic Personality. W. K. Campbell ve J. D. Miller (Ed.), *The handbook of narcissism and narcissistic personality disorder: theoretical approaches, empirical findings, and treatments içinde* (S. 3-13). Hoboken: John Wiley & Sons Inc.
- Linehan, M. M. (1993). *Cognitive-behavioral treatment of borderline personality disorder*. Guilford Press.
- Lobbestael, J., Baumeister, R. F., Fiebig, T., & Eckel, L. A. (2014). The role of grandiose and vulnerable narcissism in self-reported and laboratory aggression and testosterone reactivity. *Personality And Individual Differences*, 69, 22–27.
- Masterson, J. F. (2012). *Bağlanma kuramı ve nörobiyolojik kendilik gelişimi açısından kişilik bozuklukları*. (T. Özakçaş, A. Çorak, Dü, & H. Şentürk, Çev.) İstanbul: Litera Yayıncılık.
- May-Chahal, C., ve Cawson, P. (2005). Measuring child maltreatment in the united kingdom: a study of the prevalence of child abuse and neglect. *Child Abuse & Neglect*, 29(9), 969–984.
- McWilliams, N. (2011). *Psychoanalytic diagnosis: understanding personality structure in the clinical process* (2nd Ed.). Ny: Guilford Press.
- McWilliams, N. (2017). *Psikanalitik tanı*. 6. Baskı.E, Kalem (Çev.). İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları
- Mechanic, K.L., Barry, C.T. Adolescent grandiose and vulnerable narcissism: associations with perceived parenting practices. *J Child Fam Stud* 24, 1510–1518 (2015).
- Miller, J. D., Dir, A., Gentile, B., Wilson, L., Pryor, L. R., & Campbell, W. K. (2010). Searching for a vulnerable dark triad: comparing factor 2 psychopathy, vulnerable narcissism, and borderline personality disorder. *Journal Of Personality*, 78(5), 1529-1564.
- Miller, R. S. (1997). Inattentive and contented: relationship commitment and attention to alternatives. *Journal Of Personality and Social Psychology*, 73(4), 758–766.
- National Data Archive on Child Abuse and Neglect website. <https://www.ndacan.acf.hhs.gov/index.cfm>

- Nguyen, K.T., & Shaw, L.K. (2020). The aetiology of non-clinical narcissism: clarifying the role of adverse childhood experiences and parental overvaluation. *Personality And Individual Differences*, 154, 109615.
- Noriega, G., Ramos, L., Medina-Mora, M.E., Villa, A.R. (2008). Prevalence of codependence in young women seeking primary health care and associated risk factors. *Am J Orthopsychiatry*, 78:199-210.
- Otani, K., Suzuki, A., Shibuya, N., Matsumoto, Y., & Kamata, M. (2009). Dysfunctional parenting styles increase interpersonal sensitivity in healthy subjects. *Journal of Nervous and Mental Disease*, 197(12), 938–941.
- Ozan, E., Kırkpınar, İ., Aydın, N., Fidan, T. Ve Oral, M. (2008). Narsistik kişilik bozukluğu gelişim süreçleri ve yaşamı. *Rchp* 2: 1-2
- Örsel, S., Karadağ, H., Karaoğlan Kahiloğulları, A. ve Akgün Aktaş, E. (2011). Psikiyatri hastalarında çocukluk çağı travmalarının sıklığı ve psikopatoloji ile ilişkisi. *Anatolian Journal Of Psychiatry*, 12, 130-136.
- Öztürk, E. (2020). Travma ve Dissosiyasyon: Psikotravmatoloji Temel Kitabı. 2. Baskı. İstanbul: Nobel Tıp Kitabevi.
- Parker, J. G., & Herrera, C. (1996). Interpersonal processes in friendship: a comparison of abused and nonabused children. *Developmental Psychology*, 32, 1025-1038
- Pincus, A. L., & Lukowitsky, M. R. (2010). Pathological narcissism and narcissistic personality disorder. *Annual Review Of Clinical Psychology*, 6(1), 421–446.
- Pincus, A. L., Ansell, E. B., Pimentel, C. A., Cain, N. M., Wright, A., & Levy, K. N. (2009). Initial construction and validation of the pathological narcissism inventory. *Psychological Assessment*, 21(3), 365–379.
- Pincus, A. L., Cain, N. M. Ve Wright, A. G. (2014). Narcissistic grandiosity and narcissistic vulnerability in psychotherapy. *personality disorders: Theory, Research, And Treatment*, 5(4), 439.
- Polat, O. (2001). *Çocuk ve şiddet*. İstanbul: Der Yayınları.
- Poole, J. C., Dobson, K. S., & Pusch, D. (2017). Childhood adversity and adult depression: the protective role of psychological resilience. *Child abuse & neglect*, 64, 89–100.
- Preacher, K.J., Hayes, A.F. (2008). Asymptotic and resampling strategies for assessing and comparing indirect effects in multiple mediator models. *Behavior Research Methods* 40, 879–891
- Raby, K. L., Roisman, G. I., Labella, M. H., Martin, J., Fraley, R. C., & Simpson, J. A. (2019). The legacy of early abuse and neglect for social and academic competence from childhood to adulthood. *Child Development*, 90(5), 1684–1701.

- Raskin, R. N., & Hall, C. S. (1979). A narcissistic personality inventory. *Psychological Reports, 45*(2), 590.
- Rhodewalt, F., & Morf, C. C. (1998). On self-aggrandizement and anger: a temporal analysis of narcissism and affective reactions to success and failure. *Journal of Personality and Social Psychology, 74*(3), 672–685.
- Ronningstam, E. (2005b). *Narcissistic personality disorder: a review*. In M. Maj, H. S. Akiskal, J. E. Mezzich & A. Okasha (Eds.), *Evidence And Experience in Psychiatry. Vol. 8: Personality Disorders* (Pp. 277-327). New York, Ny: John Wiley.
- Ronningstam, E. (2009). Narcissistic personality disorder: facing dsm-v. *Psychiatric Annals, 39*, 111-121.
- Ronningstam, E. (2011). Narcissistic personality disorder: a clinical perspective. *Journal Of Psychiatric Practice, 17*, 89-99.
- Runyan, D., Wattam, C., Ikeda, R., Hassan, F., & Ramiro, L. (2002). *Child abuse and neglect by parents and other caregivers*. In E. G. Krug, J. A. Dahlberg, A. B. Mercy, Z. Lozano, & R. Lozano (Eds.), *World Report on Violence and Health* (Pp. 57-86). World Health Organization.
- Santos, J. C., Neves, A., Rodrigues, M., & Ferrão, P. (2006). Victims of sexual offences: medicolegal examinations in emergency settings. *Journal Of Clinical Forensic Medicine, 13*(6-8), 300–303.
- Schmidt A (2019). Kernberg ve kohut'un narsisistik kişilik bozukluğu kuramlarının karşılaştırması. *Türk Psikiyatri Dergisi, 30*(2), 137- 141.
- Schmider, E., Ziegler, M., Danay, E., Beyer, L., & Bühner, M. (2010). Is it really robust? reinvestigating the robustness of anova against violations of the normal distribution assumption. *methodology: european. Journal of Research Methods For The Behavioral and Social Sciences, 6*(4), 147–151.
- Sedlak, A. (1997). *Third national incidence study on child abuse and neglect* (NIS-3). National Data Archive on Child Abuse and Neglect. <https://doi.org/10.34681/QR16-8M95>
- Sedlak, A. J., & Broadhurst, D. D. (1996). *Third national incidence study of child abuse and neglect*. Washington Dc: Us Department Of Health And Human Services.
- Siyez, D. M. (2003). *Duygusal istismara maruz kalan ve kalmayan ergenlerin benlik algıları ile depresyon ve kaygı düzeylerinin karşılaştırılması*. (Yüksek Lisans Tezi). İzmir: Doctoral Dissertation, DEÜ Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Smith, M. M., Sherry, S. B., Chen, S., Saklofske, D. H., Flett, G. L., & Hewitt, P. L. (2016). Perfectionism and narcissism: a meta-analytic review. *Journal of Research in Personality, 64*, 90-101

- Sofuoğlu Z, Oral R, Aydın F, Cankardeş S, Kandemirci B, Koç F ve ark. (2014). Türkiye'nin üç ilinde olumsuz çocukluk çağı deneyimleri epidemiyolojik çalışması. *Türk Ped Arş*; 49:47-56.
- Soldz, S., Budman, S.H., Demby, A. Ve Merry, J. (1993). Representation of personality disorders in circumplex and five-factor space: explorations with a clinical sample. *Psychological Assessment*, 5, 41-52
- Stoltenborgh, M., Bakermans-Kranenburg, M. J., Alink, L. R. A., & Van Ijzendoorn, M. H. (2012). The universality of childhood emotional abuse: a meta-analysis of worldwide prevalence. *Journal Of Aggression, Maltreatment & Trauma*, 21(8), 870–890.
- Strauman, T. J. (2001). Self-regulation, affect regulation, and narcissism: pieces of the puzzle. *Psychological Inquiry*, 12(4), 239–242.
- Sullivan, H. S. (1953). *The interpersonal theory of psychiatry*. W W Norton & Co.
- Şahiner, Ü.M., Yurdakök, K., Kavak, U.S. Ve Çetin, İ. (2001). Tıbbi açıdan çocuk istismarı. *Katkı Pediatri Dergisi*, 22, 276-285.
- Şar, V., Necef, I., Mutluer, T., Parmis, F. & Türk Kurtça, T. (2021). A revised and expanded version of the turkish childhood trauma questionnaire (ctq-33): overprotection-overcontrol as additional factor. *Journal Of Trauma & Dissociation*, 22(1), 35-51.
- Şen, G., & Barışkın, E. (2019). Patolojik narsisizm envanterinin türkçe standardizasyonu, geçerlik ve güvenilirliğinin sınanması. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 30(2), 118-129.
- Şenkal, İ. (2013). *Üniversite öğrencilerinde çocukluk çağı travmaları ve bağlanma biçiminin depresyon ve kaygı belirtileri ile ilişkisinde aleksitiminin aracı rolünün incelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi): Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.
- Talmon, A., & Ginzburg, K. (2019). The intricate role of dissociation in the relations between childhood maltreatment, self-objectification, and narcissism. *Psychological Trauma: Theory, Research, Practice, And Policy*, 11(8), 909–918.
- Tıraşçı, Y. ve Gören, S. (2007). Çocuk istismarı ve ihmali. *Dicle Tıp Dergisi*, 34(1), 70-74.
- Tura, S.M. (2004). *Kendiliğin çözümlenmesi*, İstanbul: Metin Yayınları
- Volkan, V. (1997). *Psikanaliz yazıları*. (B. Ceyhun ve A. Çevik, Çev.). Ankara
- Wardetzki, B., (2018). *Narsisizm, Ayartma ve İktidar*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Watson, P. J., Hickman, S. E., Morris, R. J., Milliron, J. T., & Whiting, L. (1995). Narcissism, self-esteem, and parental nurturance. *The Journal Of Psychology*, 129(1), 61-73

- Wei, M., Mallinckrodt, B., Arterberry, B.J., Liu, S. ve Wang, K. T. (2021). Latent profile analysis of interpersonal problems: attachment, basic psychological need frustration, and psychological outcomes. *Journal of Counseling Psychology*, 68 (4), 467-488.,
- World Health Organization (2017). https://www.who.int/violence_injury_prevention/violence/child/Child_maltreatment_infographic_EN.pdf?ua=1 adresinden alındı.
- World Health Organization (2002). World Report on Violence and Health Summary. Geneva: World Health Organization. http://www.who.int/violence_injury_prevention/violence/world_report/en/summary_en.pdf
- World Health Organization Report of The Consultation on Child Abuse Prevention, 1999. Geneva. <Http://Www.Who.Int/İris/Handle/10665/65900> (Et: 21.03.2017).
- World Health Organization. (1999). The World Health Report: 1999 Making A Difference. World Health Organization. <Https://Apps.Who.Int/İris/Handle/10665/42167>
- Wright, J. K. (2013). *Human nature in geography. in human nature in geography.* harvard University Press.
- Yurdakök, K. ve İnce, O. (2010). Duygusal istismar ve ihmal. *Katkı Pediatri Dergisi*, 32(4), 423-433.
- Yücel, D. (2014). *Çocukluk çağı istismar yaşantılarının genç yetişkinlik dönemindeki bağlanma süreçleri, psikopatolojik semptomlar, ilişki yeterlilikleri ve aşk tutumları ile ilişkilerinin incelenmesi.* (Yayımlanmamış Doktora Tezi), İstanbul Üniversitesi, Adli Tıp Enstitüsü. İstanbul.
- Zeigler-Hill, V., Green, B. A., Arnau, R. C., Sisemore, T. B., & Myers, E. M. (2011). Trouble ahead, trouble behind: narcissism and early maladaptive schemas. *Journal Of Behavior Therapy and Experimental Psychiatry*, 42(1), 96–103.
- Zolotor, A. J., Runyan, D. K., Dunne, M. P., Jain, D., Péturs, H. R., Ramirez, C., Volkova, E., Deb, S., Lidchi, V., Muhammad, T., & Isaeva, O. (2009). ISPCAN Child abuse screening tool children & 39 version (ICAST-C): instrument development and multi-national pilot testing. *Child Abuse & Neglect*, 33(11), 833–841.

EKLER

EK A ONAM FORMU

Değerli Katılımcı,

Sizi Selen BOSTANCI tarafından yürütülen “Narsisizm Türleri ve Çocukluk Çağı Travmaları Arasındaki İlişkide Kişilerarası Problemler ve Reddedilme Duyarlılığının Aracı Rolü” başlıklı araştırmaya davet ediyoruz. Bu form araştırmanın neden ve nasıl yapılacağına dair bilgiler içermektedir. Bu nedenle dikkatle okumamız önem arz etmektedir. Bu tez araştırması, Işık Üniversitesi Klinik Psikoloji Yetişkin Alt Dalı Bölümü öğretim üyesi Dr. Miray Akyunus danışmanlığında, Klinik Psikoloji yüksek lisans öğrencisi Selen BOSTANCI tarafından yürütülmektedir. Araştırmanın amacı, narsisizm boyutları ve çocukluk çağı travmaları arasındaki ilişkide kişilerarası problemler ve reddedilme duyarlılığının aracı rolü incelenecektir.

Araştırmada kimlik bilgilerinize dair bilgi alınmayacaktır. Bilgiler gizli tutulacak ve sadece araştırmacı tarafından değerlendirilecektir. Araştırmaya katılım tamamen gönüllülük esasına dayanmaktadır. Katılım sırasında sizi rahatsız eden bir soruyla karşılaşırsanız, soruları cevaplamayı yarıda bırakabilirsiniz.

Bu çalışmaya gönüllü olarak katılım sağladığınız için teşekkür ederim. Araştırma hakkında daha fazla bilgi edinmek ya da sorularınız için Selen BOSTANCI ile iletişim kurabilirsiniz.

() Şartları okudum ve kabul ediyorum.

() Bu çalışmaya tamamen gönüllü olarak katılıyorum ve istediğim zaman yarıda bırakabileceğimi biliyorum. Verdiğim bilgilerin bilimsel amaçlı yayımlarda kullanılmasını kabul ediyorum.

EK B SOSYODEMOGRAFİK FORM

Cinsiyet:

Doğum Tarihi:

Çalışma Durumu:

Çalışıyor () Çalışmıyor ()

Mesleğiniz:

..... **Medeni**

Durumu:

Bekar () Evli () Boşanmış () İlişkisi var () Ayrı yaşıyor () Dul ()

Çocuğunuz var mı?

Var () Yok ()

Gelir Seviyesi: Düşük () Orta () Orta Yüksek () Yüksek ()

Yaşadığınız Yer: Büyükşehir() Şehir() Kasaba() Köy ()

Eğitim Seviyesi (Mezunu olduğunuz eğitim düzeyini

belirtiniz): İlkokul () Ortaokul () Lise () Üniversitesi ()

Yüksek Lisans/ Doktora () **Herhangi Bir Psikolojik tanıya**

sahip misiniz?

Evet () Hayır ()

Şu anda psikolojik tedavi görüyor musunuz?

Evet () Hayır ()

Psikiyatrik ilaç kullanıyor

musunuz? Evet () Hayır ()

EK C ÇOCUKLUK ÇAĞI TRAVMALARI ÖLÇEĞİ ÖRNEK MADDELERİ

Her bir madde için aşağıdaki seçeneklerden birini işaretleyiniz:

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

Çocukluğumda ya da ergenliğimde...

1)Yeterli yemeğim olurdu.

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

2) Gündelik bakım ve güvenliğim sağlanıyordu.

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

3) Anne ya da babam kendilerine layık olmadığımı ifade ederlerdi.

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

4) Fiziksel ihtiyaçlarım tam olarak karşılanırdı.

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

5) Ailemde sorunlarımı paylaşabileceğim biri vardı

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

6) Üst baş açısından bakımsızdım.

1.Hiç Bir Zaman 2.Nadiren 3.Kimi Zaman 4.Sık Olarak 5.Çok Sık

EK D PATOLOJİK NARSİZİZM ENVANTERİ ÖRNEK MADDELERİ

Aşağıda bazı tanımlayıcı ifadeler bulacaksınız. Lütfen her birini düşünün ve sizi ne derece iyi tanımladığını belirtin. Doğru ya da yanlış cevap yoktur. Basitçe her bir ifadenin sizi ne kadar iyi tanımladığını 6 dereceli ölçek üzerinde tek bir maddeyi işaretleyerek gösterin.

	Beni hiç tanımlamıyor	Beni büyük ölçüde	or	Beni pek tanımlamıyor	Beni çok az tanımlıyor	Beni büyük ölçüde	Beni tam olarak tanımlıyor
1.Sıklıkla bana hayranlık ve saygı duyulduğumu düşlerim.	0	1	2	3	4	5	
2. Öz güvenimde çok fazla iniş çıkış olur.	0	1	2	3	4	5	
3.Beni hayal kırıklığına uğrattıklarında, bazen başkaları ile ilgili beklentilerimden mahçubiyet duyarım.	0	1	2	3	4	5	
4.Genellikle herhangi bir konuda ikna edici olabilirim.	0	1	2	3	4	5	

EK E KİŞİLERARASI PROBLEMLER ÖRNEK MADDELERİ

İnsanlar başkalarıyla ilişkilerinde aşağıda belirtilen problemleri yaşadıklarını ifade etmektedirler. Lütfen aşağıdaki ifadeleri okuyun ve her maddeyi hayatınızdaki **HERHANGİ BİR ÖNEMLİ KİŞİYLE** (aile bireyleri, dostlar, iş arkadaşları gibi) **İLİŞKİNİZDE** sizin için problem olup olmadığına göre değerlendirin. Problemin **SİZİN İÇİN NE KADAR RAHATSIZ EDİCİ OLDUĞUNU** numaralandırılmış daireleri yuvarlak içine alarak belirtiniz.

Aşağıdaki ifadeler başkalarıyla ilişkilerinizde yapmakta ZORLANDIĞINIZ şeylerdir.	Hiç değil	Biraz	Orta derecede	Oldukça	Fazlasıyla
Benim için,					
1. Başkalarına “hayır” demek zordur.	1	2	3	4	5
2. Gruplara katılmak zordur.	1	2	3	4	5
3. Birşeyleri kendime saklamak zordur.	1	2	3	4	5
4. Birine beni rahatsız etmemesini söylemek zordur.	1	2	3	4	5
5. Kendimi yeni insanlara tanıtmak zordur.	1	2	3	4	5
6. İnsanları ortaya çıkan problemlerle yüzleştirmek zordur.	1	2	3	4	5
7. Başkalarına kendimi rahatlıkla ifade etmek zordur.	1	2	3	4	5
8. Başkalarına kızgınlığımı belli etmek zordur.	1	2	3	4	5

ÖZGEÇMİŞ